

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (BAİBÜEFD)

Bolu Abant İzzet Baysal University
Journal of Faculty of Education

2024, 24(1), 303–339. <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2024.-1339063>

COVID-19 Pandemisi Sürecinde Özel Eğitim İhtiyacı Olan Çocuklara Verilen Uzaktan Eğitimin Ebeveynler Tarafından Değerlendirilmesi¹

Parents' Evaluation of Distance Education Given to Children with Special Education Needs During the COVID-19 Pandemic Process

Hatice İlay KÖKEN² , Elif SAZAK DUMAN³

Geliş Tarihi (Received): 09.08.2023

Kabul Tarihi (Accepted): 02.02.2024

Yayın Tarihi (Published): 15.03.2024

Öz: Bu araştırmanın amacı COVID-19 pandemisi sürecinde özel eğitim ihtiyacı olan çocuklara verilen uzaktan eğitimin ebeveynler tarafından değerlendirilmesidir. Araştırmanın kapsamında 7-12 yaş arasında olan özel eğitim ihtiyacı olan çocuğa sahip olan 350 ebeveyn ulaşılmıştır. Araştırma için kullanılan veri toplama aracı araştırmacılar tarafından geliştirilen COVID-19 Pandemisi Sürecinde Uzaktan Eğitimle Sürdürülen Özel Eğitime İlişkin Ebeveyn Görüşleri (COVID-19 UESÖEG) isimli anket formudur. Veriler betimsel istatistik yöntemleri kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmada uzaktan özel eğitim hizmetlerinin düzenli olmasına rağmen çocukların öğrenme düzeylerinin farklı olması, ekonomik yük getirileri ve bakım için ayrılan süredeki artıştan dolayı uzaktan eğitimin verimli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Uzaktan özel eğitimle ilgili olarak ebeveynlerin yaşadıkları zorluklar; ödevleri tamamlamada ebeveynin konuyla ilgili bilgi eksikliği, uygun olmayan ev ortamı ve yetersiz zaman başlığı altında toplanmıştır. Araştırma kapsamında özel eğitim ihtiyacı olan çocuğa sahip ebeveynlerin COVID-19 pandemisi sürecinde aldıkları uzaktan eğitimden daha fazla yararlanmak için sunduğu öneriler ise daha uygun desteklerin verilmesi gerektiği, okul-ev ilişkisinin daha fazla olması gerektiği ve çalışmalar için daha esnek saatlerin ayarlanması gerektiği şeklindedir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19 Pandemisi, Özel Eğitim, Özel Eğitim İhtiyacı Olan Çocuk, Uzaktan Eğitim.

&

Abstract: The purpose of this research is to evaluate the distance education given to children with special education needs during the COVID-19 pandemic process by the parents. Within the scope of the research, 350 parents who have children between the ages of 7 and 12 who need special education were reached. The data collection tool used for the research is the survey form named Parent Opinions on Special Education Continuing with Distance Education during the COVID-19 Epidemic (COVID-19 UESÖEG) developed by the researchers. The data were analyzed using descriptive statistical methods. In the study, it was concluded that although distance special education services are regular, distance education is not efficient due to the different learning levels of children, economic burden returns and the increase in the time allocated for care. Difficulties experienced by parents in relation to distance special education; Parents' lack of knowledge about the subject, unsuitable home environment and insufficient time in completing homework were grouped under the headings. Within the scope of the research, the suggestions made by parents with children in need of special education in order to benefit more from the distance education they received during the COVID-19 pandemic period are that more appropriate support should be provided, the school-home relationship should be more and more flexible hours should be set for studies.

Keywords: COVID-19 Pandemic, Special Education, Child With Special Educational Needs, Distance Education.

Atıf/Cite as: Köken, H. İ., & Sazak Duman, E. (2024). COVID-19 pandemisi sürecinde özel eğitim ihtiyacı olan çocuklara verilen uzaktan eğitimin ebeveynler tarafından değerlendirilmesi, *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(1), 303-339. doi.org/10.17240/aibuefd.2024.-1339063

İntihal-Plagiarizm/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/pub/aibuelt>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University– Bolu

¹ Bu çalışma birinci yazarın, ikinci yazarın danışmanlığında yaptığı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Uzman Öğretmen Hatice İlay KÖKEN, Kepez Özel Eğitim Meslek Lisesi Antalya, <https://orcid.org/0000-0009-0003-4291-9680>

³ Sorumlu yazar: Prof.Dr. Elif SAZAK DUMAN, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü, sazak_e@ibu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-3530-9588>

1. GİRİŞ

COVID-19 (Koronavirüs) pandemisinin ilk ortaya çıktığı andan günümüze kadar neredeyse dört yıl geçmiştir. 31 Aralık 2019 yılında ilk olarak Çin'in Wuhan kentinde görülen COVID-19, Dünya Sağlık Örgütü tarafından, 11 Mart 2020 tarihinde, vakaların 13 kat artması ve 11 Mart itibari ile toplam 114 ülkede hastalığın görülmesi sonucunda pandemi olarak yani küresel pandemi ilan edilmiştir (Gülmez, 2020, Ünüvar ve Aktaş, 2022). Türkiye'de ise Sağlık Bakanlığı tarafından 11 Mart 2020 tarihinde ilk vaka açıklanmıştır. Ardından pek çok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de sosyal, ekonomik, siyasi, iktisadi, idari, hukuki, askerî, dinî ve kültürel alanlarda önlemler ve kararlar alınmaya başlanmıştır. Bu uygulamalardan birisi de pek çok ailenin ve çocuğun hayatında değişikliğe yol açan okulların uzaktan eğitim uygulamasına geçmeleri olmuştur (MEB, 2020). Uzaktan eğitimin uygulanması ile birlikte ebeveynler çocuklarının eğitim sürecine birebir dahil olmuşlar, hatta birer öğretmen rolünü üstlenmişlerdir. Ne var ki bu sürece geçiş aniden olduğu için teknoloji ve alt yapı yetersizlikleri, tablet bilgisayar veya bilgisayar gibi araç eksiklikleri, internet ve teknoloji kullanımı bilgi sınırlılıkları ebeveynlerin oldukça zorlanmalarına neden olmuşlardır (Arslan vd., 2021; Bozkurt vd. 2020) Ebeveynler öğretmen rolünü yerine getirmede (Bozkurt ve Sharma, 2020) ve uzaktan eğitim sürecini yürütmede güçlük çekmişlerdir (Mete Yeşil, Sencan, Omercioğlu ve Ozmert, 2022).

COVID-19 pandemisinin en çok zorladığı grupların başında özel eğitim ihtiyacı (ÖEİ) olan çocuklar ile ebeveynleri olmuştur (Hill, 2020; Colvin, Reesman & Glen, 2021; Masobrink & Hurley, 2020; Mete Yeşil et al., 2022). ÖEİ olan çocuklar açısından bakıldığında, COVID-19 pandemisi özel eğitim hizmetlerini uzun süreli aksatmıştır. COVID-19 pandemisi sürecinde ÖEİ olan çocukların sanal öğrenme ortamına geçişleri ile iyi kurulmuş ev-okul rutinlerinin dengesinin bozulduğu, bu durumun çocukların sosyal ve duygusal iyi oluşlarına zarar verdiği; kaygı, hayal kırıklığı ve kayıp duygularına yol açtığını göstermiştir. Ayrıca yapılan çalışmalar özel eğitimin uzun süreli olarak uzaktan yürütülmesinin ÖEİ olan çocukların öğrenme kazanımlarında azalmaya yol açtığını ortaya koymuş, özel eğitim okullarının kısa süreli kapalı kalma süreleri bile akademik başarısızlıklarla ilişkilendirilmiştir (Banerjee, Khan & Kesavan; 2021; Jeste et al., 2020; Neece, McIntyre & Fenning, 2020). ÖEİ olan çocuklar arasında yer alan görme ve işitme yetersizliğine sahip olan çocuklar için uzaktan eğitimin uyarlanmadığı, bu çocuklar için sesli betimleme, işaret dili tercümesi gibi uyarlamaların yapılmaması da önemli eksiklikler olarak belirtilmiştir. Özel eğitime ve destek hizmetlere erişim eksikliği, düzenli ve uygun eğitim materyalinin olmayışı, fizik tedavi ve rehabilitasyon desteği alan çocukların bakım desteğine erişememeleri gibi pek çok zorluklar ÖEİ olan çocuklar için önemli sorunlar olarak vurgulanmışlardır (Battistin, Mercuriali, Zanardo, Gregori, Lorenzoni, Nasato, & Reffo 2021).

Ebeveynler açısından bakıldığında ise okulların kapanması ve kamu tecridinin birlikte görülen etkisi ile ÖEİ olan çocukların ebeveynleri yeni rolleri için kendilerini yetersiz veya hazırlıksız hissetmişlerdir (Greenway ve Eaton-Thomas, 2020; O'Connor Bones, Bates, Finlay, & Campbell, 2022). Uzaktan özel eğitim hizmetleri, iletişim, çocuklarının öğrenme faaliyetlerine katılımı ve genellikle okulda alınan özel eğitim müdahalelerinin uygulanması büyük ölçüde ebeveynlere dayanmıştır (Asbury, Fox, Deniz, Code ve Toseeb, 2020). ÖEİ olan çocukların ebeveynlerinin, normal zamanlarda bile diğer ailelerden ortalama olarak daha fazla stres etkeniyle karşı karşıya kaldıkları bilinmektedir (McConnell & Savage, 2015; McStay, Trembath, & Dissanayake, 2014). COVID-19 pandemisi sürecinde ebeveynlerin ÖEİ olan çocukları ile her zaman birlikte olmaları kaygı ve stres düzeylerini daha da artmıştır (Asbury et al., 2020). Ayrıca ÖEİ olan çocukların COVID-19 pandemisi açısından yüksek risk altında olmaları bu kaygıyı artıran bir faktör olmuştur (Alexander ve diğerleri, 2020; Turk & McDermott, 2020). COVID-19 pandemisi sürecinde yapılan bir çalışma (Asbury et al., 2020), ÖEİ olan çocukların ebeveynlerinin, okullar kapatıldığında yaşadıkları değişikliklerin çocuklarının yanı sıra kendilerinin de ruh sağlığı üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca ebeveynlerin büyük çoğunluğu okullarda kullanılan bireyselleştirilmiş öğrenme planlarını oluşturmak ve uygulamak için gerekli eğitime sahip olmadıkları için çocuklarına uygun eğitim vermede oldukça zorlanmışlardır (Brandenburg, Fogarty, & Sieck, 2020).

COVID-19 pandemisi sürecinde yürütülen uzaktan eğitim ile ilgili ÖEİ olan çocuğa sahip ebeveynler ile ilgili alanyazında yapılan çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalar arasında ebeveynlerin bu uygulamalara

yönelik görüşlerinin incelendiği (Koskela, Pihlainen, Piispa-Hakala, Vornanen, & Hämäläinen, 2020; Narzisi, 2020; Supratiwi, Yusuf, & Anggarani, 2021), ÖEİ olan çocukların akran ilişkilerine olan etkisinin değerlendirildiği (Fox, Asbury, Code, & Toseeb, 2022) araştırmalar yer almaktadır. Koskela vd. (2020)'nin araştırma sonuçlarına göre ebeveynler, uzaktan eğitim sırasında okulların ve öğretmenlerin desteğinin önemini vurgulamışlardır (Koskela vd., 2020). Narzisi (2020) ise, ebeveynlerin bu süreçte oldukça zorlandıklarını belirtmiştir. Nusser (2021) ise ebeveynlerin eğitime daha fazla zaman ayırmalarına rağmen, çocuklarının yüz yüze eğitime kıyasla daha az öğrendikleri ve evde çocuklarını motive etmekte zorlandıklarını ortaya koymuştur. 339 ebeveynin çevrimiçi anketi doldurmaları ile tamamlanmış bir başka çalışmada ise ebeveynlerin %11-%15'inin bu süreçte gerekli desteği alabildikleri bulunmuştur (Toseeb, Asbury, Code, Fox, & Deniz, E. 2020).

Türkiye'de yapılan çalışmalar incelendiğinde ise özel eğitim öğretmenleri ile (Akbayrak, Vural ve Ağar, 2021; Berk, 2021; Coşkun, 2021; Elçi ve Nuri, 2022; Ergezen, 2022; Kaçar, Yel, Uz, Acar ve Tutumlu, 2022; Şenol ve Can Yaşar, 2020; Odluyurt ve Timur, 2022; Özer, Nuri ve Bağlama, 2023; Turan ve Akkaynak, 2021; Ünay, Erdem ve Çakıroğlu, 2021), akademisyenler ile (Sani-Bozkurt vd., 2022), okul müdürleri ile (Arı, İşcen Karasu ve Kahraman, 2022; Küçük ve Taşkın, 2023), meslek elemanları ile (Karahan, Demiröz, Yıldırım Parlak ve Özaydın, 2022), öğretmen adayları ile (Mengi ve Alpdoğan, 2020; Piştav-Akmeşe, Kayhan, 2020; 2021; Terzioğlu ve Yıkmuş, 2022), öğrenciler arasında az sayıda çalışmada özel yetenekli öğrenciler ile (Avcı-Doğan ve Ateşgöz, 2022; Görgöz ve Aktan, 2023), ebeveynler ile (Arıcı Doğan ve Görgün, 2022; Başar ve Gündüz, 2022; Ceylan, Afacan ve Görmez, 2022; Çetin ve Ercan, 2021; Erdem, Ünay ve Çakıroğlu, 2021; Erden ve Nuri, 2023; Görgün ve Balıkcı, 2022; Güteryüz, 2021; Günlü ve Çakmak, 2021; Koçbeker ve Karamuklu, 2022; Kundakçı, Gül, Yeşiltaş ve Kundakçı, 2022; Lofti, Özkan ve Oğuz, 2021; Özmete ve Pak, 2022; Sardohan Yıldırım ve Bozak, 2021; Sarol, Durmuş ve Gürkan, 2023; Sop ve Dalkılıç, 2021; Şenol ve Can Yaşar, 2020; Tüysüz, Yıldız ve Balta, 2021; Yarar, Bayramoğlu ve Şenol, 2021; Yıldırım-Parlak, Karahan, Demiröz ve Özaydın, 2022; Yıldız, Yücel ve Yağcı, 2022) ile yürütülmüşlerdir. ÖEİ olan çocukların ebeveynlerinin katıldıkları çalışmalardan üçü (Lotfi et al., 2021; Yarar et al., 2021; Yıldırım-Karahan et al., 2022) hariç, diğer tüm çalışmalarda görüşme tekniği kullanılmış, anne baba veya sadece anne ya da baba ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmaların ortak bulgusu uzaktan eğitimin ÖEİ olan çocuklarda yetersiz kalması olmuştur (Başaran ve Aksoy 2020; Görgülü Arı ve Arslan, 2020; Güvercin vd., 2021; Kırık ve Özkoçak, 2020; Yersel vd., 2021; Yurtbakan ve Akyıldız, 2020). Örneğin Yurtbakan ve Akyıldız (2020) yaptıkları araştırmada, ilkökul öğrencilerinin, ebeveynlerinin ve sınıf öğretmenlerinin COVID-19 pandemisinde uygulanan uzaktan eğitim hakkında görüşlerini ortaya koymuşlardır. Çalışma altyapı eksikliği nedeniyle ÖEİ olan çocuklar çoğunlukta olmak üzere tüm çocukların uzaktan eğitime erişemediklerini, sağlanan uzaktan eğitimin yetersiz kaldığını, uzaktan eğitimin herkese eşit fırsat sunma beklentilerini henüz karşılamadığını göstermiştir. Geniş katılımcı grubu ile çalışmaların ilkinde annelerin COVID-19 pandemisi sürecinde karşılaşmış oldukları sorunlarla başa çıkma tutumları değerlendirilmiş ve çeşitli sosyo-demografik değişkenler ile annelerin başa çıkma tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir (Lotfi et al., 2021). İkinci çalışmada ise COVID-19 pandemisi sürecinin annelerin anksiyete ve yaşam kalitesi üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Üçüncü çalışmada ise ÖEİ olan çocuğu olan ebeveynlerin ihtiyaçlarını ve sunulan hizmetler hakkındaki görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın katılımcıları, kolay ulaşılır durum örnekleme yöntemi ile Gaziantep ilinin öğrenci sayısı açısından en yoğun olduğu bir özel eğitim ve rehabilitasyon merkezine çocukları devam eden 273 ebeveynidir. Katılımcıların %30'u bedensel yetersizliği, % 25'i zihin yetersizliği ve %16'sı otizm spektrum bozukluğu olan çocukların ebeveynleridir. Çalışmanın sonucunda ebeveynlerin ihtiyaçlarının eğitim, sosyal ve psikolojik destek, çocuk bakım desteği, ekonomik destek, sağlık ve terapi hizmetleri olduğu görülmüştür. Bu süreçte ebeveynler, en çok özel eğitim öğretmenlerinin desteğine ihtiyaç duymuşlardır. Ebeveynlerin çoğu merkezde görevli özel eğitim öğretmenleri tarafından öğrencilerin bireysel ihtiyaçları doğrultusunda hazırlanan ödev ve etkinlikleri ve sosyal medya aracılığıyla

kendilerine sunulan eğitim paylaşımlarını yararlı bulmuşlardır (Yıldırım-Parlak vd., 2022). Elde edilen bu sonuçlar COVID-19 sürecinde ebeveynlerin gereksinimlerini ortaya koymada önemli olsa da uzaktan eğitimin değerlendirilmesi hakkında sınırlı bilgi sunmaktadır. Ebeveynlerin pandemi sürecindeki uzaktan eğitime yönelik değerlendirmelerinin ve bu eğitim verimliliğinin ÖEİ olan çocukların yetersizlik türleri ve dereceleri, problem davranışa sahip olup olmamaları, uzaktan eğitim esnasında ekrana dikkat etme süreleri, bilgisayarı/tablet bilgisayarı yardımsız kullanıp kullanamamaları gibi özellikleri yönünden inceleyen, geniş çaplı yapılmış bir çalışmanın olmayışı bu araştırmanın yürütülmesini gerektirmiştir.

COVID-19 pandemisi nedeniyle eğitimin uzaktan yürütülmesinin ÖEİ olan çocuklara sağlanan eğitimi daha da zorlaştırmış gibi gözükmektedir. Bu süreçte yeni normaller olarak isimlendirilen okulların kapanması, eğitimin ve iş hayatının uzaktan sürdürülmesi, sokağa çıkma kısıtlamaları ve karantina şartları gibi durumlar ÖEİ olan çocukların alışkanlıklarını ve rutinlerini derinden etkilemiştir. Yaşanan zorlukların daha net belirlenebilmesi, Türkiye’de uzaktan eğitim sürecinin özel eğitime getirdiği sıkıntıların tespit edilmesi, ileriki yıllarda sürdürülecek uzaktan eğitim sürecinin iyileştirilmesine katkı sunabilecektir. Bu noktadan hareketle yapılan bu çalışmada COVID-19 pandemisi sürecinde ÖEİ olan çocuklara sağlanan uzaktan eğitim ebeveynler tarafından, çalışma kapsamında hazırlanan bir anket ile incelenmiştir.

1.1. Araştırmanın amacı

Bu çalışmanın amacı COVID-19 pandemisi sürecinde özel eğitim ihtiyacı olan çocuklara verilen uzaktan eğitimin ebeveynler tarafından değerlendirilmesidir. Araştırmada kapsamında aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. ÖEİ olan çocuğu olan ebeveynlerin COVID-19 pandemisi sürecine yönelik değerlendirmeleri nelerdir?
2. ÖEİ olan çocuğu olan ebeveynlerin COVID-19 pandemisi sürecinde uzaktan özel eğitime yönelik değerlendirmeleri nelerdir?
3. ÖEİ olan çocuğu olan ebeveynlerin değerlendirmelerine göre COVID-19 pandemisi sürecinde sağlanan uzaktan eğitim verimli midir?
4. ÖEİ olan çocuğu olan ebeveynlerin değerlendirmelerine göre COVID-19 pandemisi sürecinde sağlanan uzaktan eğitimin verimli olup olmaması çocuklarının;
 - a. Cinsiyetlerine göre,
 - b. Yetersizlikten etkilenme düzeylerine göre,
 - c. Sahip oldukları yetersizlik sayısına göre,
 - d. Kendine ait bilgisayar/tablet olup olmama durumuna göre,
 - e. Bilgisayarı/tableti yardımsız kullanabilme becerilerine göre değişmekte midir?

1.2. Araştırmanın önemi

COVID-19 pandemisi insanlık tarihi boyunca yaşanan en etkili pandemi çeşitlerinden birisi olmuştur. Rose-Redwood vd. (2020) COVID-19 pandemisi için dünya üzerindeki etkilerinin derin olduğunu, koronavirüs hastalığının derin etkileri sonunda öğrencilerin geleceğinin değişebileceğini ifade etmektedir. Pandemi sürecinde pek çok alanda olduğu gibi eğitim alanında da tüm öğrenciler ve öğretmenler farklı bir durum içerisine girmişler, alışılmadık bir öğrenme ve öğretme süreciyle baş başa kalmışlardır. Pek çok ülke öğrencilerin pandemiden dolayı yaşayacakları olumsuz etkileri azaltmak, alacakları eğitimin nitelik ve niceliğini aksatmamak ve öğretmenleri bu doğrultuda yönlendirebilmek için büyük çaba sarf etmiştir (Wang vd., 2020). Bu süreçte televizyon yayınları ve internet üzerinden yürütülen eğitim süresi tüm yılların rekor seviyesine çıkmışlardır. Öğretmenler yüz yüze gerçekleştirdikleri eğitimlerini uyarlamak zorunda kalmışlardır. Bu uyarlamaya en çok maruz kalan eğitim dallarından birisi de özel eğitim olmuştur. Ancak Ülkemizde sürdürülen yüz yüze ve bireysel eğitimden uzaktan eğitime geçiş yeterince planlanmadan, internet alt yapısı sağlanmadan, özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilere destek eğitim ve hizmetleri sunulmadan gerçekleştirilen uygulamalar yaşanan olumsuzlukları daha da artırmıştır.

Alanyazında konu ile ilgili yurtdışında (Viner vd., 2020; Fison, 2020; Trzcińska-Król, 2020) ve Türkiye’de yapılan çalışmalara (Başaran ve Aksoy, 2020; Görgülü Arı ve Arslan, 2020; Güvercin, Kesici, & Akbaşlı,

2021; Kırık ve Özkoçak, 2020; Şenol ve Can Yaşar, 2020; Yurtbakan ve Akyıldız, 2020) rastlanmaktadır. Bu araştırmaların ortak bulgularına göre özel eğitim ihtiyacı olan çocuklar ve ebeveynleri uzaktan eğitim sürecinde kaygılarının artması, öğrencilerde motivasyon eksikliği, öğrencilerin eşit fırsatlara sahip olmaması, teknolojik aletleri kullanmada ki yetersizlikler gibi çeşitli konularda sıkıntılar yaşamıştır. Bu araştırma COVID-19 pandemisi sürecinde özel eğitim ihtiyacı olan çocuklara verilen uzaktan eğitimin ebeveynler tarafından değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Ayrıca araştırmada özel eğitim ihtiyacı olan çocuklara uzaktan eğitim sunarken destek hizmetlerin verilememesi, bireyselleştirilmiş materyallerin sağlanamaması, her bir çocuk için gereken bireysel öğretim uyarlamalarının yapılamamasının yol açtığı sorunlar da ortaya konulabilmektedir. Böylece çalışmanın özel eğitimin bireysel olduğu ve uyarlamalar yapılması gerektiği vurgulanabilecek, ileriki çalışmalara yol gösterilebilecektir. Araştırmaya özel eğitim sürecinde önemli bir parça olan, uzaktan eğitim sürecinde çocuğuyla baş başa kalan ebeveynler dâhil edilmişlerdir. Pandemi sürecinde özel eğitim ihtiyacı olan çocukların aldıkları eğitimin niteliğine ilişkin değerlendirmelerin ortaya konulması uzaktan eğitim sisteminin geliştirilmesi, çocuklara etkili bir öğretim sunulabilmesi, alt yapının ve materyallerin iyileştirilebilmesi açılarından oldukça önemli görülmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın modeli

Bu araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden biri olan betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Betimsel tarama modeli; verilen durumu oldukça detaylı bir şekilde tanımlayan, fiziksel ortamların veya grupların özelliklerini betimleyen bir araştırma modelidir (Büyüköztürk, 2018). Betimsel tarama modeli verilen bir durumu aydınlatan, olaylar arasında bulunan olası ilişkileri ortaya çıkaran ve standartlar doğrultusunda değerlendirme yapan bir modeldir (Fraenkel ve Wallen, 2006).

Çalışmada ebeveyn değerlendirmeleri anket yöntemi kullanılarak elde edilmiştir. Anket yönteminin temelinde bir evren ya da örnekleme oluşturan birimlerden sistematik biçimde bilgi elde edebilmek amacı bulunmaktadır. Bu nedenle, sözlü veya yazılı sorular sorularak yanıtlara ulaşılmaya çalışılmaktadır (Odabaşı, 1999). Araştırmada anket yöntemi için araştırmacılar tarafından geliştirilen "COVID-19 Pandemi Sürecinde Uzaktan Eğitimle Sürdürülen Özel Eğitime İlişkin Ebeveyn Görüşleri (COVID-19 UESÖEG) Formu" kullanılmıştır.

2.2. Araştırmanın evreni ve örnekleme

Çalışmanın evreni 2021-2022 eğitim öğretim yılında uzaktan eğitim ile özel eğitime devam eden özel eğitime ihtiyacı olan çocukların ebeveynleridir. Araştırmanın örnekleme 7-12 yaş arasında olan özel eğitime ihtiyacı olan çocuğa sahip 350 ebeveyn (anne veya baba) oluşmaktadır. Araştırma COVID-19 pandemisi sürecinde yapıldığı için çalışmada kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme yönteminde her bir birimin örneklem olarak seçilme olasılığı eşit ve bağımsızdır. Bir birimin örnekleme seçilme olasılığı diğer bir birimi etkilemez. Bu örneklem yöntemine göre araştırmacılar ulaşılması daha kolay ve pratik olan örneklem tercih etmektedirler (Çingir, 1994; Glesne, 2015). Bu çalışmada da araştırma için oluşturulan anket formu elektronik ortamda hazırlanarak sosyal medya platformları aracılığı ile araştırmaya katılmak isteyen ebeveynlere ulaştırılmıştır. Ebeveynler anketi doldurmaya gönüllü olarak katılmışlardır. Araştırmada yer alan ebeveynlerin özellikleri Tablo 3.1'de sunulmuştur.

Tablo 1.*Ebeveynlere İlişkin Betimleyici İstatistikler*

Yakınlık Derecesi	n	%	Meslek	n	%
Anne	249	71,1	Tarım	23	6,6
Baba	89	25,4	Gıda	29	8,3
Vasi	12	3,4	Otomotiv	13	3,7
			Turizm	15	4,3
Yaş	n	%	Meslek	n	%
24 yaş ve altı	2	0,6	Hizmet	67	19,1
25-35 yaş	72	20,6	Gayrimenkul	14	4,0
36-45 yaş	139	39,7	Sağlık	33	9,4
46-59 yaş	132	37,7	Ulaşım	13	3,7
60 yaş ve üzeri	5	1,4	Madencilik	6	1,7
Eğitim Durumu			Ulaşım ve Lojistik	10	2,9
İlkokul	29	8,3	Eğitim	48	13,7
Ortaokul	57	16,3	Teknoloji Yazılım	7	2,0
Lise	119	34,0	Ev Hanımı	65	18,6
Ön Lisans	49	14,0	Diğer	7	2,0
Lisans	88	25,1	Gelir Düzeyi		
Lisansüstü	8	2,3	Asgari Ücretten Az	27	7,7
			Asgari Ücret	49	14,0
			1-2 Asgari Ücret Arası	138	39,4
			2 Asgari Ücret ve Üzeri	136	38,9
Çocuk Sayısı^a/ Uzaktan Eğitimden Yararlanan Çocuk Sayısı^b	n^a	%^a	n^b	%^b	
1	37	10,6	97	27,7	
2	130	37,1	171	48,9	
3	160	45,7	81	23,1	
4 ve Üzeri	23	6,6	1	0,3	

Tablo 1’de yer alan ebeveynlere ilişkin betimleyici istatistikler incelendiğinde araştırmaya çoğunluk (%71,1) anneler katılmışlardır. Yaş değişkeni bağlamında sunulan dağılımda ise ebeveynlerin en çok 36-45 yaş (%39,7) ve 46-59 yaş (%37,7) aralığında oldukları görülmektedir. Katılımcı ebeveynlerde en yüksek frekansa sahip eğitim durumu lise (n=119, %34) iken meslek olarak %19,1’inin hizmet sektöründe çalıştığı ve %18,6’sının ise ev hanımı olduğu belirlenmiştir. Ebeveynlerin bildirimine göre katılımcıların çoğunluğunun asgari ücretten daha yüksek bir gelir seviyesine sahip olduğu ve katılımcılar %45,7’sinin 3 çocuğu olduğu, iki çocuğun aynı anda uzaktan eğitimden yararlanma durumunun en yüksek (%48,9) oranda olduğu bilgilerine ulaşılmıştır. Araştırmada yer alan çocukların özellikleri Tablo 2.’de sunulmuştur.

Tablo 2.*Çocuklara İlişkin Betimleyici İstatistikler*

Yaş	n	%	Özel Rehabilitasyon Hizmeti Alma Süresi	n	%
7	51	14,6	Hiç Almadı	13	3,7
8	87	24,9	1 yıldan az	33	9,4
9	80	22,9	1-3 yıl	165	47,1

COVID-19 Pandemisi Sürecinde Özel Eğitim İhtiyacı Olan Çocuklara Verilen Uzaktan Eğitimin Ebeveynler Tarafından Değerlendirilmesi

(Parents' Evaluation of Distance Education Given to Children with Special Education Needs During the COVID-19 Pandemic Process)

Tablo 3. Devamı

Çocuklara İlişkin Betimleyici İstatistikler

10	65	18,6	3-5 yıl	116	33,1		
11	31	8,9	5-8 yıl	21	6,0		
12	36	10,3	9 yıl ve üzeri	2	0,6		
Eğitim Durumu	<i>n</i>	%	Okulda^a/Rehabilitasyonda^b Sunulan Özel Eğitim Hizmeti	<i>n^a</i>	% ^a	<i>n^b</i>	% ^b
Okulöncesi	25	7,1	Bireysel Eğitim	121	34,6	135	40,6
İlkokul	235	67,1	Grup Eğitimi	169	48,3	71	20,5
Ortaokul	90	25,8	Bireysel ve Grup Eğitimi	30	17,1	131	38,9
Cinsiyet			Problem Davranış Sergileme	<i>n</i>	%		
Kız	171	48,9	Evet	247	70,6		
Erkek	179	51,1	Hayır	103	29,4		
Yetersizlik Türü	<i>n</i>	%	Sergilenen Problem Davranış (n=247)	<i>n</i>	%		
Zihinsel Yetersizlik	138	39,4	Saldırganlık	47	19,0		
Özel Öğrenme Güçlüğü	17	4,9	Fiziksel Olarak Problem Davranışlar	55	22,3		
Yetersizlik Türü	<i>n</i>	%	Sergilenen Problem Davranış (n=247)	<i>n</i>	%		
Bedensel Yetersizlik	1	0,3	Sosyal Olarak Problem Davranışlar	50	20,2		
Dil ve Konuşma Güçlüğü	6	1,7	Meydan Okuyucu Davranışlar	23	9,3		
İşitme Yetersizliği	4	1,1	Kendine Yönelik Problem Davranışlar	26	10,5		
Görme Yetersizliği	2	0,6	Dersi Olumsuz Etkileyen Problem Davranışlar	46	18,6		
Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu	9	2,6	Uzaktan Eğitim İçin Kendine Ait Tablet/Bilgisayar	<i>n</i>	%		
Yaygın Gelişimsel Bozukluk	6	1,7	Evet	142	40,6		
Üstün ve Özel Yetenek	1	0,3	Hayır	208	59,4		
Süreç Hastalık	1	0,3	Uzaktan Eğitimde Tablet/Bilgisayarı Yardımsız Kullanabilme	<i>n</i>	%		
Duygu Davranış Bozukluğu	3	0,9	Evet	155	44,3		
Otizm Spektrum Bozukluğu	72	20,6	Hayır	195	55,7		

Tablo 4. Devamı

Çocuklara İlişkin Betimleyici İstatistikler

Çoklu Yetersizlik (İki Yetersizlik)	83	23,7	Ders Çalışırken Devam Ettirilen Ortalama Dikkat Süresi	<i>n</i>	%
Çoklu Yetersizlik (En Az Üç Yetersizlik)	7	2,0	1 Dakikadan az	2	0,6
Yetersizlikten Etkilenme Derecesi	<i>n</i>	%	1-3 Dakika	31	8,9
Hafif	110	31,4	3-5 Dakika	90	25,7
Orta	185	52,9	5-8 Dakika	84	24,0
Ağır	49	14,0	8-10 Dakika	63	18,0
Çok Ağır	6	1,7	10-15 Dakika	44	12,6
Yetersizlik Sayısı			15-20 Dakika	19	5,4
1	260	74,3	20-30 Dakika	14	4,0
2	83	23,7	30 ve üzeri Dakika	3	0,9
3	3	0,9	Uzaktan Eğitimde Devam Ettirilen Ortalama Dikkat Süresi	<i>n</i>	%
4 ve üzeri	4	1,1	1 Dakikadan az	19	5,4
Ek Sağlık Sorunu			1-3 Dakika	73	20,9
Var	62	17,7	3-5 Dakika	82	23,4
Yok	288	82,3	5-8 Dakika	71	20,3
Düzenli Kullanılan İlaç/Cihaz	<i>n</i>	%	8-10 Dakika	42	12,0
Var	58	16,6	10-15 Dakika	36	10,3
Düzenli Kullanılan İlaç/Cihaz	<i>n</i>	%	Uzaktan Eğitimde Devam Ettirilen Ortalama Dikkat Süresi	<i>n</i>	%
Yok	292	83,4	15-20 Dakika	17	4,9
Kullanılan İlaç/Cihaz Çalışma Süresine Engel Oluyor mu?	<i>n</i>	%	20-30 Dakika	10	2,9
Evet	27	7,7	30 ve üzeri Dakika	--	--
Hayır	323	92,3	Evde Kullanılabilecek Tablet/Bilgisayar Sayısı	<i>n</i>	%
Özel Eğitim Hizmetleri Alma Süresi	<i>n</i>	%	Her Kişiye 1 Tane	61	17,4
1 yıldan az	19	5,4	İki Çocuğa 1 Tane	133	38,0
1-3 yıl	142	40,6	Üç Çocuğa 1 Tane	58	16,6
3-5 yıl	161	46,0	Evimizde Sadece 1 Tane Var	98	28,0
5-8 yıl	27	7,7			
9 yıl ve üzeri	1	0,3			

Tablo 2’de sunulan çocuklara ilişkin betimleyici istatistikler incelendiğinde araştırmada çocuk yaşlarının 7-12 aralığında değiştiği, büyük çoğunluğunu ifade eden %67,1’lik oranının ilkökula devam ettiği görülmektedir. Katılımcı çocukların cinsiyet dağılımlarının birbirine yakın olduğu, yetersizlik türlerinde ise en çok yer alan yetersizliklerin zihin yetersizliği ve otizm spektrum bozukluğu olduğu görülmektedir. Ayrıca çocukların %25,7’sinde (n=90) iki ve daha fazla yetersizlik olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Çocukların ifade edilen yetersizlik türlerinden %52,9 oranında orta düzeyde etkilendiği, %17,7 (n=62) oranında ise çocuklarda ek bir sağlık sorunu olduğu ebeveynler tarafından ifade edilmiştir.

Düzenli olarak ilaç ya da cihaz kullanan çocuk sayısı 58 (%16,6), kullanılan ilaç ya da cihazın masa başı çalışma süresine olumsuz etkisi olduğunu bildiren çocuk sayısı ise 27 (%7,7) olarak tespit edilmiştir. Katılımcı çocukların %86,6'sının 1-5 yıl arasında özel eğitim hizmeti alma süresi olduğu, özel rehabilitasyon hizmetlerinden ise 13 (%3,7) çocuğun yararlanmadığı belirlenmiştir. Okullarda sunulan özel eğitim hizmetlerinin genellikle (%48,3) grup eğitimi şeklinde devam ederken rehabilitasyon hizmetlerinde sunulan eğitimin genellikle (%40,6) bireysel eğitim şeklinde sunulduğu görülmektedir.

Problem davranış sergileyen çocuk sayısı 247 (%70,6) olarak belirlenmiş ve en sık sergilenen problem davranışın fiziksel davranışlar oldukları belirtilmiştir. Katılımcı çocuklar içinde kendi tablet/bilgisayarına sahip olanların oranı %40,6, tablet/bilgisayarı yardımsız kullanabilen çocukların oranı ise %44,3 olarak tespit edilmiştir.

Çocukların hem çalışırken hem de uzaktan eğitim sürecinde sergiledikleri ortalama dikkat süreleri incelendiğinde ders çalışma bağlamında %49,7'sinin 3-8 dakika arası; uzaktan eğitim bağlamında ise %44,3'ünün 1-5 dakika arası bir dikkat sürdürme sürelerine sahip oldukları görülmektedir. Evde sahip olunan ve kullanılan tablet/bilgisayar sayısı olarak ise sadece %17,4 oranında ailede kişi sayısı kadar tablet/bilgisayar olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

2.3. Veri toplama araçları ve süreci

Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarının demografik verilerini elde etmek için araştırmacı tarafından oluşturulan "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Uzaktan eğitimle sürdürülen özel eğitime ilişkin ebeveyn görüşlerini belirlemek için yine araştırmacı tarafından bu çalışmada geliştirilmiş "COVID-19 Pandemi 1 Sürecinde Uzaktan Eğitimle Sürdürülen Özel Eğitime İlişkin Ebeveyn Görüşleri (COVID-19 UESÖEG) Formu" kullanılmıştır.

2.3.1. Ebeveyne Yönelik Kişisel Bilgi Formu

ÖEİ olan çocuklara ilişkin verileri toplayabilmek için "Ebeveyne Yönelik Kişisel Bilgi Formu" araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. İlgili form anne ve babanın; yaşı, çalışma durumu, gelir düzeyi, mesleği, öğrenim düzeyi, ailedeki çocuk sayısı, çocuğun; yaşı, cinsiyeti, okul dönemi, yetersizlik türü, yetersizlikten etkilenme düzeyi, yetersizlik sayısı ve yetersizlikten etkilenme düzeyi bilgilerini içermektedir.

2.3.2. COVID-19 Pandemi 1 Sürecinde Uzaktan Eğitimle Sürdürülen Özel Eğitime İlişkin Ebeveyn Görüşleri (COVID-19 UESÖEG) Formu

Araştırma için araştırmacılar tarafından geliştirilen veri toplama aracı "COVID-19 Pandemi Sürecinde Uzaktan Eğitimle Sürdürülen Özel Eğitime İlişkin Ebeveyn Görüşleri (COVID-19 UESÖEG)" isimli anket formudur. COVID-19 UESÖEG 34 tane likert, 33 tane çoktan seçmeli olmak üzere toplam 67 sorudan oluşmaktadır. COVID-19 UESÖEG'deki sorular, Türkiye'nin 7 farklı şehrinde yaşayan, ÖEİ olan çocuğa sahip 350 ebeveyne ulaştırılmıştır. COVID-19 UESÖEG Formu uzmanlardan gelen geri dönüşlere göre düzenlenmiş ve ön hazırlığın son hali verilmiştir. Anketin birinci bölümü özel eğitim ihtiyacı olan çocuklar ile ebeveynlerine demografik bilgilerini öğrenmeye yöneliktir. İkinci bölümü ebeveynlerin COVID-19 pandemi 1 sürecine yönelik görüşleri ile ilgilidir. Üçüncü bölümü ise ebeveynlerin COVID-19 pandemi 1 sürecinde uzaktan özel eğitime yönelik görüşlerini ölçmeyi hedeflemektedir. COVID-19 UESÖEG formu 5 aşamada oluşturulmuştur. Bu aşamalar; ankete koyulacak sorular için alanyazın taraması yapılması,

soruların oluşturulması, uzman görüşlerinin alınması, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları ve ankete son şeklinin verilmesidir.

2.3.2.1. COVID-19 UESÖEG Formu'nun hazırlanması ve maddelerin yazılması

Bu aşamada; alanyazın taraması, gözlemler ve görüşmeler yapılmıştır. Anketin geliştirilmesine alanyazın taraması ile başlanmıştır. Yapılan alanyazın taramasıyla, ebeveyn görüşlerinin tespit edilmesi için yapılan diğer araştırmalar (Ayaz, 2021; Çelik, 2004; İvrendi ve Işıkoğlu, 2008; Özyürek ve Çetinkaya, 2021; Sönmez, Yıldırım ve Çetinkaya, 2020; Yersel, Akbaş ve Duralp, 2021) incelenmiştir. İnceleme sonucunda ebeveyn görüşlerinin daha çok görüşme yoluyla (Arıcı Doğan ve Görgün, 2022; Başar ve Gündüz, 2022; Ceylan vd., 2022; Çetin ve Ercan, 2021; Erdem vd., 2021; Erden ve Nuri, 2023; Görgün ve Balıkçı, 2022; Güteryüz, 2021; Günlü ve Çakmak, 2021; Koçbeker ve Karamuklu, 2022; Kundakçı vd., 2022; Özmete ve Pak, 2022; Sardohan Yıldırım ve Bozak, 2021; Sarol vd., 2023; Sop ve Dalkılıç, 2021; Şenol ve Can Yaşar, 2020; Tüysüz vd., 2021; Yıldız vd., 2022) alındığı tespit edilmiştir. COVID-19 UESÖEG formunun hazırlanmasında alanyazında var olan anketlerden yararlanıldığı gibi, konu ile ilgili kuramsal açıklama ve bilgilerden (Cavkaytar, 2002) de faydalanılmıştır. Bu kapsamda, sorulacak sorular için yapılan literatür çalışmaları sonucunda soru havuzu oluşturulmuştur.

2.3.2.2. COVID-19 UESÖEG Formu'nun geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları

Araştırma kapsamında geliştirilen COVID-19 UESÖEG anketinin geliştirilmesi sürecinde ankete ilişkin kapsam ve görünüş geçerliliği amacıyla farklı alanlarda görev alan 5 uzmandan her bir maddenin amacına uygunluk durumlarını değerlendirmeleri istenmiştir. Uzman önerileri dikkate alınarak likert tipli sorular için seçenek sayısı 4'ten 2'ye düşürülmüştür. Görünüş geçerliğine yönelik form yeniden düzenlenmiştir. Ankette soruların yerleri, sorulma sırası ve şıkların dağılımı için gerekli düzenlemeler uzman görüşleri doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Anket hazırlandıktan sonra 10 ebeveynin katılımıyla yüz yüze pilot çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Yapılan pilot çalışmalar sonrasında ölçeğin son hali oluşturulmuştur. Uzman görüş formu madde değerlendirme skalasında her bir maddenin anlaşılabilirliği, konuya uygunluğu, maddenin ve cevap seçeneklerinin net ve anlaşılabilirliği uygun evet/hayır tarzında dikotomik bir yapıyla sınımlanmıştır. Uzmanların görüşleri; evet=görüş birliği, hayır= görüş ayrılığı olarak ele alınmıştır. Bu bağlamda Miles ve Huberman (1994) modelinde içsel tutarlılık/güvenirlik olarak ifade edilen ve uzmanlar arasındaki tutarlılık olarak kabul gören formül kullanılmıştır:

Güvenirlik= Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı).

Anketin ilk formu 78 maddeden oluşmaktadır. Uzman görüşü için ele alınan 78 maddeden 42'sine bütün uzmanların uygun olarak görüş bildirdiği görülmektedir. Başka bir ifade ile maddelerin %53,84'üne tüm uzmanlar tarafından uygun olarak değerlendirilmiştir. Kabul sınır oranı olan %80'in altında uygun bulunan toplam 10 madde ankette çıkarılmıştır. Toplam madde sayısı olarak 68 madde ile çalışılmış ve oran olarak görüş birliği %92 şeklinde elde edilmiştir.

Yapılan araştırmanın verileri internet üzerinden toplanmıştır. Bunun için öncelikle araştırma izni ile etik kurul izni alınmıştır. Ardından veri toplama aracı olan COVID-19 UESÖEG anketi çevrimiçi ortamlar aracılığıyla katılımcılara ulaştırılmıştır. Katılımcılara anketin duyurulması ise özel eğitim öğretmenleri aracılığıyla yapılmış, ankete internet üzerinden katılabilecek, anketteki soruları yanıtlamaya gönüllü ebeveynler belirlenmiştir. Anket ebeveynlerle paylaşılırken katılımın tamamen gönüllülük üzerine olduğu belirtilmiştir. Katılımcılara sorulara samimi ve içten bir şekilde cevap vermelerinin önemi vurgulanmıştır. Anket formunun hazırlanması, paylaşılması ve cevapların alınması 12 haftalık süreçte tamamlanmıştır. Anketi yanıtlayan ebeveynlerin sayısı yeterli sayıya ulaştığında veri toplama aşaması bitirilip elde edilen verilerin analiz edilmesi sonucunda araştırmanın bulgularına ulaşılmıştır.

2.4. Verilerin analizi

Araştırmanın istatistiksel analizlerine başlanılmadan önce veri seti uç değerler ve kayıp değerler çerçevesinde incelenmiştir. Veri toplama süreci online olarak gerçekleştirildiği için kayıp ya da uç değer verisi olmadığı belirlenmiştir. Araştırmanın katılımcılarını oluşturan hem ebeveynlere hem de çocuklara

ilişkin tanımlayıcı istatistiklerde demografik özellikler frekans ve yüzde değerler olarak hesaplanarak raporlaştırılmıştır. Araştırmada sorularına yönelik yapılan karşılaştırma analizlerinde Ki-kare analizleri kullanılmıştır. Analizlerde I. tip hata olasılığının maksimum değeri olarak %5, yani $p \leq .05$ eşik değeri kabul edilmiştir. Daha küçük hata olasılıklarına duyarlılık açısından raporlaştırmalarda $p \leq .01$ ve $p \leq .001$ anlamlılık düzeyleri de dikkate alınarak p değerleri analiz sonuçlarında ulaşılan tam değerleri şeklinde belirtilmiştir.

2.5. Araştırmanın etik izni

Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi: 30/07/2021

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: 2021/08

3. BULGULAR

Araştırmaya ilişkin elde edilen bulgulara, araştırmanın amaçlarına uygun olarak araştırma kapsamında geliştirilmiş olan COVID-19 Sürecinde Uzaktan Eğitimle Sürdürülen Özel Eğitime İlişkin Ebeveyn Görüşleri (COVID-19 UESÖEG) anketi ile toplanan veriler analiz edilerek ulaşılmıştır. Bulgular; ebeveynlerin COVID-19 pandemisine yönelik görüşleri, ebeveynlerin COVID-19 pandemisi sürecinde sağlanan uzaktan özel eğitime yönelik değerlendirmeleri, ebeveynlerin COVID-19 pandemisi sürecinde çocuklarına sağlanan uzaktan eğitime ilişkin değerlendirmelerinin farklı değişkenler açısından karşılaştırılmasına dayanan bulgular olmak üzere üç ana başlık altında toplanmıştır.

3.1. Ebeveynlerin COVID-19 Pandemi 1 Sürecine Yönelik Görüşleri

Araştırmaya katılan toplam 350 ebeveynin COVID-19 pandemi sürecine yönelik bilgi ve görüşlerine ait betimleyici istatistikler, maddeler özelinde frekans ve yüzde şeklinde Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3.

Ebeveynlerin COVID-19 Pandemi Sürecine Yönelik Görüşlerinin Betimleyici İstatistikleri

Maddeler	Evet		Hayır	
	n	%	n	%
COVID-19'un ne olduğunu biliyorum	345	98,6	5	1,4
COVID-19'un bulaşma yollarını biliyorum.	342	97,7	8	2,3
COVID-19 hastalık belirtilerini biliyorum.	344	98,3	6	1,7
COVID-19'dan korunma yollarını biliyorum.	340	97,1	10	2,9
COVID-19'dan korunmak için ellerimi sık sık yıkıyorum.	341	97,4	9	2,6
COVID-19 sürecinde çocuğuma eğitimi konusunda daha fazla destek verdim.	322	92	28	8

Tablo 3. Devamı*Ebeveynlerin COVID-19 Pandemi Sürecine Yönelik Görüşlerinin Betimleyici İstatistikleri*

COVID-19 aile içi ilişkilerimizi olumsuz yönde etkiledi.	263	75,1	87	24,9
COVID-19'dan korunmak için maske kullanımına dikkat ediyorum.	343	98	7	2
COVID-19'dan korunmak için sosyal mesafeye dikkat ediyorum.	336	96	14	4
COVID-19'dan korunmak için pandemi sürecinde çok az kişiyle görüştüm.	337	96,3	13	3,7
COVID-19 öncesinde yaşamdan daha çok keyif alıyordum.	333	95,1	17	4,9
COVID-19 öncesinde çocuğum daha mutluymuştu.	331	94,6	19	5,4
COVID-19 sürecinde çocuğumla eskisine oranla daha fazla vakit geçiriyorum.	303	86,6	47	13,4
COVID-19 sürecinin biteceğine inanıyorum.	292	83,4	58	16,6

Tablo 3'te yer alan bulgular incelendiğinde madde1 bağlamında ki dağılımlara göre katılımcıların büyük çoğunluğunu (%98,6) ifade eden 345 kişinin COVID-19'un ne olduğunu bildiği görülmektedir. Katılımcı ebeveynlerin COVID-19'dan korunma yollarını büyük oranda bildikleri (%97,1; n=340); korunma amacıyla pandemi döneminde yüksek oranda ellerini sık sık yıkadıkları (%97,4; n=341); maske kullanımına dikkat ettikleri (%98; n=343); sosyal mesafe kurallarına riayet ettikleri (%96; n=336) görülmektedir.

Genel olarak çok yüksek oranda COVID-19 sürecine ilişkin farkındalığa ve gerekli tedbirlere özen göstermeye çalışan yüksek oranda katılımcının (%96,3; n=337) COVID-19 pandemi sürecinde çok az kişiyle görüştükleri ve sosyal izolasyona dikkat ettikleri; bu tedbirler ve yaşanan süreçten dolayı COVID-19 öncesi yaşamlarında çok daha keyifli (%95,1; n=333) ve mutlu olduklarını (%94,6; n=331) ifade ederek COVID-19 sürecinin yaşam kalitelerine olan olumsuz etkilerini ifade etmişlerdir. Ebeveynler pandemi sürecinde yüz yüze eğitim dönemine kıyasla çocuklarının eğitimine %92 (n=322) oranında daha fazla destek verdiklerini belirtmişlerdir. Bu oran ebeveyn ve çocuk etkileşimine yansımıştır ve ebeveynlerin %86,6'sı eskiye kıyasla çocukları ile daha fazla vakit geçirdiklerini bildirmişlerdir. Ancak COVID-19 pandemisi sürecinde hem çocukla geçirilen vakitte hem de derslerine olan destekte ciddi oranda bir artış görünmüş olsa da aile üyelerinin pandemi sürecinde yaşananlardan dolayı aile içi ilişkilerde %75,1 oranında bir olumsuz etki yaşadıkları görülmüştür.

3.2. COVID-19 Pandemisi Sürecinde ÖEİ olan Çocuklarına Verilen Uzaktan Eğitimin Ebeveynler Tarafından Değerlendirilmesi

Araştırma kapsamında geliştirilen COVID-19 UESÖEG Formunun dördüncü ve son kısmını ile COVID-19 pandemisi sürecinde uzaktan sağlanan özel eğitim hizmetlerine yönelik ebeveynlerin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. COVID-19 UESÖEG 20 evet-hayır maddesi ve 7 çoktan seçmeli maddeden oluşmaktadır. Çoktan seçmeli 7 maddenin 3 tanesi farklı formatlarda likert tarzı ile derecelendirme şeklinde cevaplanmaktadır. Geriye kalan 4 madde ise birden fazla seçenek işaretlenmesine olanak sağlayacak şekilde tasarlanmıştır. Örneğin uzaktan özel eğitim sırasında çocuğun karşılaştığı zorlukların sorgulandığı madde 34'ün seçenekleri incelendiğinde; yetersiz zaman, ev ortamının müsait olmayışı, kaynak eksikliği vs. bulunmaktadır. Dolayısıyla aslında ebeveyn "çocuğunuz uzaktan özel eğitim alırken yetersiz zamandan kaynaklı zorluk yaşadı mı?" ya da "çocuğunuz uzaktan özel eğitim alırken kaynak eksikliğinden dolayı zorluk yaşadı mı?" şeklinde sorulmaktadır. Bu nedenle ilgili bölümde 27 madde yer almasına karşın 53 soruya cevap aranmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 4'te sunulmuştur.

COVID-19 Pandemisi Sürecinde Özel Eğitim İhtiyacı Olan Çocuklara Verilen Uzaktan Eğitimin Ebeveynler Tarafından Değerlendirilmesi

(Parents' Evaluation of Distance Education Given to Children with Special Education Needs During the COVID-19 Pandemic Process)

Tablo 4.

COVID-19 Pandemisi Sürecinde ÖEİ olan Çocuklarına Verilen Uzaktan Eğitimin Ebeveynler Tarafından Değerlendirilmesine İlişkin Betimleyici İstatistik Sonuçları

Maddeler	Evet		Hayır	
	n	%	n	%
COVID-19 sürecinde çocuğum uzaktan eğitime ulaşmada herhangi bir sorun yaşamadı.	204	58,3	146	41,7
COVID-19 sürecinde uzaktan eğitimde çocuğuma gerekli olanakları sağladım (internet, tablet, bilgisayar, vb. gibi)	261	74,6	89	25,4
COVID-19 sürecinde uzaktan eğitimde devlet çocuğuma gerekli olanakları sağladı (internet, tablet, bilgisayar, vb. gibi).	178	50,9	172	49,1
COVID-19 sürecinde çocuğum uzaktan eğitime televizyondan her gün katıldı.	168	48	182	52
COVID-19 sürecinde çocuğumun uzaktan eğitime katılmadığı günler çok oldu.	216	61,7	134	37,3
COVID-19 sürecinde çocuğumun eğitimi yüz yüze eğitim kadar verimliydi.	121	34,6	229	65,4
COVID-19 sürecinde uzaktan eğitimde okul çocuğuma gerekli olanakları sağladı	212	60,6	138	39,4
COVID-19 sürecinde çocuğum eğitimde gerileme gösterdi.	249	71,7	101	28,3
COVID-19 sürecinde çocuğum uzaktan eğitime bilgisayardan/tabletten her gün katıldı.	202	57,7	148	42,3
COVID-19 sürecinde çocuğumun gelişimi düzenli olarak değerlendirildi.	219	62,6	131	37,4
COVID-19 sürecinde çocuğuma yüz yüze eğitimde olduğu gibi düzenli bir eğitim sağlandı.	236	67,4	114	32,6
COVID-19 sürecinde uzaktan eğitimde çocuğumla ilgili sorunlarda öğretmenimize ulaşabildim.	265	75,7	85	24,3
Çocuğumun öğretmeni COVID-19 hakkında bana gerekli bilgilendirmeleri yaptı. (n=344)	262	76,2	82	23,8
COVID-19 sürecinde uzaktan eğitimde öğretmenimiz çocuğumu sürekli takip etti.	260	74,3	90	25,7
Uzaktan eğitimde gördüğüm uygulamaların COVID-19 süreci sonrası yüz yüze eğitim döneminde de devam etmesini isterim.	176	50,3	174	49,7
Uzaktan eğitim sırasında, çocuğunuzun ödevlerini evde tamamlamada zorlandı mı?	302	86,3	48	13,7
Uzaktan eğitim sürecinde, çocuğunuzun okulu herhangi bir çevrimiçi öğrenme etkinliği sağladı mı?	259	74	91	26

Tablo 4. Devamı

COVID-19 Pandemisi Sürecinde ÖEİ olan Çocuklarına Verilen Uzaktan Eğitimin Ebeveynler Tarafından Değerlendirilmesine İlişkin Betimleyici İstatistik Sonuçları

Maddeler	Evet		Hayır	
	n	%	n	%
Uzaktan eğitim sırasında okul tarafından sağlanan çevrimiçi öğrenme etkinliklerinin süresinden memnun musunuz?	226	64,6	124	35,4
Uzaktan eğitim sırasında okul tarafından sağlanan çevrimiçi öğrenme etkinliklerinin sıklığından memnun musunuz?	220	62,9	130	37,1
Uzaktan eğitim sırasında okul tarafından sağlanan çevrimiçi öğrenme etkinliklerinin içeriğinden memnun musunuz?	102	29,1	248	72,9
Uzaktan eğitim sırasında, çocuğunuz tablet/bilgisayar kullanırken, ne sıklıkla bir yetişkin tarafından denetlendi?			n	%
Hiçbir zaman			31	8,9
Nadiren			65	18,6
Ara sıra			119	34
Çoğu zaman			99	28,3
Uzaktan eğitim sırasında, çocuğunuz tablet/bilgisayar kullanırken, ne sıklıkla bir yetişkin tarafından denetlendi?			n	%
Her zaman			36	10,3
Uzaktan eğitim sırasında, çocuğunuzun ödevlerini evde tamamlamadaki zorlanma düzeyi nedir? (n=302)			n	%
Düşük			57	18,9
Orta			140	46,4
Yüksek			88	29,1
Çok yüksek			17	5,6
Uzaktan eğitim sırasında, çocuğunuzun karşılaştığı zorluklar nelerdir?			n	%
Yetersiz zaman			69	19,7
Ev ortamının müsait olmayışı			114	32,6
Kaynak eksikliği (örneğin, yazıcı, tablet)			111	31,7
Net olmayan ödev talimatı			79	22,6
Maddeler			n	%
Sizin konuyla ilgili bilgi eksikliğinizi			111	31,7
Sizin fazla vaktinizin olmaması			104	29,7
Diğer aile üyeleri tarafından dersin bölünmesi			87	24,9
Çocukların odaklanma / ilgi eksikliği			94	26,9
Uzaktan eğitim sırasında, çocuğunuzun günlük ortalama ödev sayısı nedir?			n	%
Hiç			51	14,6
1-2 ödev			201	57,4
3-4 ödev			86	24,6
5 ve daha fazla ödev			12	3,4

COVID-19 Pandemisi Sürecinde Özel Eğitim İhtiyacı Olan Çocuklara Verilen Uzaktan Eğitimin Ebeveynler Tarafından Değerlendirilmesi

(Parents' Evaluation of Distance Education Given to Children with Special Education Needs During the COVID-19 Pandemic Process)

Tablo 4. Devamı

COVID-19 Pandemisi Sürecinde ÖEİ olan Çocuklarına Verilen Uzaktan Eğitimin Ebeveynler Tarafından Değerlendirilmesine İlişkin Betimleyici İstatistik Sonuçları

Maddeler	Evet		Hayır	
	n	%	n	%
Uzaktan eğitim sırasında, okul tarafından sunulan çevrimiçi öğrenme etkinliklerinden memnun olmama nedeni nelerdir?			n	%
Bir ders saati için verilen süre çok uzundur.			73	29,4
Bir ders saati için verilen süre yetersizdir.			76	30,6
Ders içinde ki tekrar sayısı gerektiğinden fazladır.			77	31
Ders içindeki tekrar sayısı gerektiğinden azdır.			79	31,9
Dersin içeriği çocuk için zor gelmektedir.			61	24,6
Ders içindeki etkinlik çeşitliliği gerektiğinden fazladır.			62	25
Ders içindeki etkinlik çeşitliliği gerektiğinden azdır.			67	27
Ev-okul iletişimi yetersizdir.			44	17,7
Okul desteği yetersizdir.			23	9,3
Uzaktan eğitimle ilgili endişeleriniz nelerdir?			n	%
Çocuğum fazla bir şey öğrenemedi.			124	35,4
Çocuğumun eğitimi için ek masraflar çıktı.			96	27,4
Çocuğumun bakımına ayrılan süre arttı.			114	32,6
Uzaktan eğitimle ilgili endişeleriniz nelerdir?			n	%
Çocuğumun ders dışında da bilgisayar/tablet kullanırken geçirdiği süre arttı.			135	38,6
Çocuğumun uzaktan eğitimi için uygun çalışma ortamı oluşturamadım.			118	33,7
Çocuğumun uzaktan eğitim sırasında verilen molalarda yeterince dinlenmesini sağlayamadım.			102	29,1
Çocuğumun ders dışında çeşitli oyun, etkinlik, kitap okuma gibi boş zamanlarını faydalı değerlendirmesine yardımcı olamadım.			90	25,7
Çocuğumun uzaktan eğitime devamlı katılmasını sağlayamadım.			35	10
Uzaktan eğitimden daha fazla verim alabilmek için aşağıdaki seçeneklerden hangilerinin daha yararlı olduğunu düşünüyorsunuz?			n	%
Esnek çalışma saatleri			131	37,4
Finansal destek			123	35,1
Evde eğitim için daha uygun destek			167	47,7
Daha fazla ev-okul iletişimi			148	42,3
Yüz yüze eğitime geçildikten sonra telafi derslerinin yapılması			111	31,7

Tablo 4'te yer alan maddelere ilişkin bulgular incelendiğinde ebeveyn değerlendirmelerine göre ÖEİ olan çocukların %41,7'sinin (n=146) uzaktan sağlanan özel eğitim hizmetlerine ulaşmakta sorun yaşadığı; ebeveynlerin dörtte birinin (%25,4) internet, tablet ve bilgisayar gibi uzaktan eğitim için gerekli olanakları sağlayamadığı görülmektedir. İfade edilen gerekli olanakların %50,9'unun devlet tarafından sağlandığı,

teknik olarak gerekli olanaklar dışında ders araçları, ek kitaplar ve ek derslerin ise %60,6 oranında çocukların okulları tarafından sağlandığı ifade edilmiştir.

COVID-19 pandemisi sürecinde bilgisayar ve tablet aracılığı ile her gün derslere katılım sağlayan öğrenci oranı %57,7 (n=202); televizyon aracılığı ile derse katılım oranının ise %48 (n=168) olduğu hesaplanmıştır. Ebeveynler her ne kadar çocuklarının her gün bilgisayar/tablet ya da televizyon ile uzaktan eğitim hizmetlerine katıldıklarını beyan etseler de ebeveynlerin %61,7'si (n=216) çocuklarının uzaktan eğitime katılmadığı günlerin çok olduğunu ifade etmişlerdir. Uzaktan eğitim ile sunulan özel eğitim hizmetlerinin verimliliğinin değerlendirilmesinde ise ebeveynlerin sadece %34,6'sı (n=121) uzaktan eğitimin yüz yüze eğitim kadar verimli olduğunu ifade etmişlerdir. Başka bir ifade ile katılımcıların yaklaşık üçte ikisi (%65,4) uzaktan eğitimin yüz yüze eğitime kıyasla daha az verimli olduğunu belirtmişlerdir. Bu bulguyu sonraki maddede verilen cevaplar desteklemiş, ebeveynlerin %71,7'si COVID-19 pandemisi sürecinde çocuğunun eğitiminde gerileme yaşadığını ifade etmiştir. Bununla birlikte ebeveynlerin %62,6'sının çocuklarının gelişimlerinin yüz yüze eğitimde olduğu kadar düzenli bir şekilde değerlendirildiğini belirtmişlerdir. Yani çocuklar düzenli olarak öğretmenler tarafından değerlendirilip izlene dahi uzaktan eğitimin getirdiği dezavantajlardan kaynaklı olarak çocuklarda gerileme yaşandığı ebeveynler tarafından değerlendirilmiştir.

Tablo 4'te yer alan bulgular incelenmeye devam edildiğinde; ebeveynlerin %67,4'ü (n=236) uzaktan eğitim ile sunulan özel eğitim hizmetlerinin düzenli olduğunu belirttikleri görülmüştür. Ebeveynlerin %75,7'si COVID-19 pandemisi sürecinde çocukları ile ilgili sorunlarda öğretmene ulaşabildiğini, %76,2 oranında da öğretmenlerin COVID-19 pandemisi sürecini hakkında bilgi paylaşımında bulduklarını ifade etmişlerdir. Yine benzer bir oranla (%74,3) ebeveynler öğretmenlerin COVID-19 pandemisi sürecinde çocuklarını sürekli olarak takip ettiklerini ifade etmişlerdir.

Pandemi süreci geçtikten sonra uzaktan eğitim hizmetlerinin yüz yüze eğitim döneminde de devam etmesini isteyen (%50,3) ve istemeyen (%49,7) ebeveynlerin oranı neredeyse eşit olarak elde edilmiştir.

COVID-19 pandemisinde sağlanan uzaktan eğitim hizmetlerine bilgisayar/tablet kullanarak erişen çocuklar için ne sıklıkla bir yetişkin tarafından denetlendiğinin sorulduğunda ise en yüksek oranda verilen cevabın %34 ile ara sıra olduğu, ikinci en yüksek seçeneğin %28,3 ile çoğu zaman olduğu görülmektedir. Çoğu zaman ve her zaman cevabını veren ebeveynlerin oranı toplam %38,6; hiçbir zaman ve nadiren cevaplarını veren ebeveynlerin toplam oranı ise %27,5 olarak elde edilmiştir. Ulaşılan bulgular çerçevesinde ebeveynlerin denetim sıklıkları üçlü olarak ele alınacak olursa en yüksek cevap seçeneğinin çoğunlukla ya da her zaman seçeneği olduğu görülmektedir.

Pandemi sürecinde uzaktan eğitim aracılığı ile verilen ödev sayısına ilişkin bir değerlendirme yapmaları istenen ebeveynlerin %57,4'ü günlük 1-2 ödev verildiğini ifade etmişlerdir. Hiç ödev verilmediğini ifade eden ebeveynlerin oranı ise %14,6 (n=51) olarak belirlenmiştir. Verilen ödevleri tamamlamada çocukların zorlanıp zorlanmadığı değerlendirildiğinde ise ebeveynlerin %86,3'ü çocuklarının zorlandıkları şeklinde cevap vermişlerdir. Sayısından bağımsız olarak günlük ödev verildiğini ifade eden ebeveynlerin toplam oranının ise %85,4 olduğu görülmüştür. Ebeveynlerin çocuklarının verilen ödevleri tamamlarken yaşadıkları zorluk düzeylerini dört derecede değe ifade etmişlerdir. En yüksek sıklığa sahip cevap %46,4 oranı ile orta düzey seçeneği olmuştur. Yüksek ve çok yüksek düzeyde zorluk yaşandığı ifade eden ebeveynlerin toplam oranı ise %34,7 (n=105) olarak belirlenmiştir. Çocuklarının düşük düzeyde zorluk yaşadığını ifade eden ebeveynlerin oranı ise %18,9'dur.

Ebeveynlere uzaktan özel eğitim hizmetleri uygulamasında çocuklarının karşılaştıkları zorlukları sorulmuş ve gelen cevaplar incelendiğinde ise en çok karşılaşılan zorluğun ev ortamının müsait olmayışı olduğu (%32,6) bilgisine ulaşılmıştır. Ayrıca ebeveynler %31,7 oranlarında kaynak eksikliği ve kendisinin konuyla ilgili bilgi eksikliğinden dolayı da zorluk yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Birden fazla seçenek işaretlemenin mümkün olduğu ilgili maddede karşılaşılan zorluklar içinde en az belirtileni %19,7 ile zaman yetersizliği olmuştur. Diğer seçeneklerin dağılımları incelendiğinde oluşturulan seçeneklerin tamamında %22,6 ile %29,7 arasında ebeveynlerin yaşantılarını temsil ettikleri görülmüştür.

COVID-19 pandemisi sürecinde çocuğun okulunun herhangi bir çevrimiçi öğretim etkinliği sağlayıp sağlamadığı sorulduğunda ise ebeveynlerin %74'ü okulların öğretim etkinliği sağladığını ifade etmişlerdir. Sağlanan çevrimiçi öğretim etkinliklerinin süresi (%64,6) ve sıklığı (%62,9) ebeveynlerinin çoğunluğunu memnun etmiş olsa da sunulan öğretim etkinliğinin içeriği sadece %29,1'lik bir oranda ebeveynlerin memnuniyetini karşılamıştır.

Bu çalışmada ayrıca ebeveynlerin okulunun sağladığı çevrimiçi öğretim etkinliğinden memnun olmama nedenleri de araştırılmıştır. Ebeveynlere sunulan seçenekler arasında en çok işaretlenen %31,9 oranı ile "ders içindeki tekrar sayısı gereğinden azdır" seçeneği olmuştur. Seçeneklerin dağılımları arasında belirli bir tutarlılık söz konusu iken bu tutarlılığa uymayan seçenek %9,3 ile "okulun desteği azdır" seçeneği olmuştur. Diğer seçeneklerin dağılımları %17,7 ile %31,9 arasında değişmektedir. İkinci en çok tercih edilen seçenek %30,6 oranı ile "ders içindeki tekrar sayısı gereğinden fazladır" seçeneği olmuştur. En çok tercih edilen ilk iki seçenek örneğinde olduğu gibi seçeneklerde yer alan ifadeler genellikle birbirinin tam tersi olarak oluşturmuştur. İfadeler tam tersi olsa da öğretim etkinliğinden memnun olmama durumu dağılımlarında aynı ifadenin iki farklı (azdır-fazladır vb.) formatını da benzer oranlarda ebeveynler işaretlemiştir.

Ebeveynlerin COVID-19 pandemisi öncesinde deneyimlemedikleri uzaktan eğitim ile özel eğitim hizmetleri için birtakım endişeler yaşamışlardır. Olası endişelerin neler olabileceği ebeveynlere sunulmuş ve kendilerine uygun olanları işaretlemeleri istenmiştir. Ebeveynlerin en çok tercih ettiği seçenek %38,6 ile "Çocuğumun ders dışında da bilgisayar/tablet kullanırken geçirdiği süre arttı." ifadesi olmuştur. Bir nokta da ebeveynlerin öz eleştirileri mahiyetinde olan seçenekler içinden en az ifade edileni %10 ile "Uzaktan eğitime devamlı katılımını sağlayamadım" seçeneği olmuştur. Diğer seçeneklerin temsil ettikleri oranlar %25,7 ile %35,4 arasında değişiklik göstermiştir. Farklı bir ifade ile derse devamlı katılımları haricinde; çocukların öğrenme düzeyleri, ekonomik yük getirileri, bakım için ayrılan sürede ki artış, uygun ortam koşullarının oluşturulamaması gibi seçenekler genellikle katılımcıların üçte bir ile dörtte birinde yaşanan endişeleri olarak belirtilmiştir.

Araştırmanın son sorusu niteliğinde olan uzaktan eğitimden daha fazla fayda sağlayabilmek için ebeveynlerin sunacağı öneriler de katılımcı ebeveynlerin %47,7'si daha uygun desteklere ihtiyaç duyduklarını ve sağlanması gerektiğini; %42,3'ü okul-ev ilişkisinin daha fazla olması gerektiğini, %37,4'ü ise çalışmalar için daha esnek saatlerin ayarlanmasının süreçten sağlanan verimi artıracaklarını ifade etmişlerdir.

3.3. Ebeveynlerin COVID-19 Pandemisi Sürecinde Çocuklarına Sağlanan Uzaktan Eğitime İlişkin Değerlendirmelerinin Farklı Değişkenler Açısından Karşılaştırılmasına Dayanan Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde karşılaştırma analizi sonuçları sunulmuştur. Araştırma kapsamında katılımcı ebeveynlerin COVID-19 pandemisi sürecinde 7-12 yaş aralığında ÖEİ olan çocuklarına sağlanan uzaktan eğitime ilişkin değerlendirmeleri arasından seçilen; COVID-19 pandemisi sürecinde sağlanan uzaktan eğitimin yüz yüze eğitim kadar verimli olup olmaması, uzaktan eğitim sürecinde çocuklarının karşılaştığı zorluklar ve uzaktan eğitimin daha yararlı olması için getirilen öneriler, çocuklarının demografik özellikleri açısından karşılaştırılmıştır. ÖEİ olan çocuklarla ilgili ele alınan demografik özellikler; cinsiyet, yetersizlikten etkilenme düzeyi (hafif- orta- ağır ve çok ağır), yetersizlik sayısı (tek ve çoklu yetersizlik), kendine ait bilgisayar/tablet olup olmama durumu ve bilgisayar/tableti yarımsız kullanabilme becerisidir. Her bir değerlendirmeye yönelik karşılaştırma analizi sonuçları aşağıda sunulmuştur.

3.3.1 Uzaktan Eğitimin Verimliliği Bağlamında Karşılaştırmalar

Ebeveynlerin uzaktan eğitimin verimliliğine ilişkin değerlendirmeleri çocuklarının ele alınan demografik özellikleri açısından karşılaştırılmışlardır. Sonuçlar Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5.

Ebeveynlerin Uzaktan Eğitimin Verimliliğine İlişkin Değerlendirmelerinin Çocuklarının Ele Alınan Demografik Özellikleri Açısından Karşılaştırma Sonuçları

Uzaktan Eğitim Verimli miydi? Değişkenler	Evet		Hayır		ki-kare	p
	n	%	n	%		
Kız	58	33,9	113	66,1	.06	.80
Erkek	63	35,2	116	64,8		
Tek Yetersizlik	73	31,2	161	68,8	3,56	0.06
Çoklu Yetersizlik	48	41,4	68	58,6		
Kendine ait bilgisayar yok	57	27,4	151	72,6	11,64	.001***
Kendine ait bilgisayar var	64	45,1	78	54,9		
Bilgisayar/tableti yardımsız kullanamıyor	52	26,7	143	73,3	12,16	.000***
Bilgisayar/tableti yardımsız kullanabiliyor	67	44,7	83	55,3		

Not: * = $p \leq 05$; ** = $p \leq 01$; *** = $p \leq 001$

Tablo 5'te sunulan ki-kare karşılaştırma analiz sonuçlarına göre ebeveynlerin sunulan uzaktan eğitimin verimli olup olmasına yönelik belirttikleri görüşleri çocuklarının bilgisayar/tabletinin olup olmaması [X^2 ($sd=1$, $n=350$) = 11.644, $p \leq .001$] ve çocuklarının bilgisayar/tableti yardımsız kullanıp kullanamamasına göre [X^2 ($sd=1$, $n=350$) = 12,157, $p \leq .001$] istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermektedir. Ebeveynlerin eğitimin verimliliğine ilişkin belirttikleri görüşleri; çocuklarının cinsiyetleri, yetersizlikten etkilenme düzeyleri ve etkilenilen yetersizlik sayısı açısından anlamlı farklılık göstermemektedir. Anlamlı farklılık elde edilen analiz sonuçlarına ilişkin dağılımlar incelendiğinde çocuğun kendine ait bilgisayar/tableti olmayan ebeveynlerin %72,6'sı eğitimi verimli bulmadığı %27,4'ü yüz yüze eğitim kadar verimli olduğu ifade etmiştir. Bilgisayar/tableti olanlar da ise eğitimin verimli olduğunu düşünen ebeveynlerin oranı %45,1 olarak belirlenmiştir. Bilgisayar/tableti yardımsız kullanamayan çocuk ebeveynlerinin %26,7'si sunulan uzaktan eğitim hizmetlerinin yüz yüze eğitim kadar verimli olduğunu ifade ederken, yardımsız bilgisayar/tablet kullanabilen çocukların ebeveynlerinde bu oran % 44,7'ye yükselmektedir. Farklı bir ifade ile hem çocuğun kendisine ait bilgisayar/tabletinin olması hem de bilgisayar/tableti yardımsız olarak kullanabilen çocukların ebeveynleri sunulan uzaktan eğitim hizmetlerini daha verimli bulmuşlardır.

3.3.2. Uzaktan Eğitim Sürecinde Çocuklarının Karşılaştığı Zorluklar Bağlamında Karşılaştırmalar

Ebeveynlerin uzaktan eğitimde sürecinde çocuklarının karşılaştığı zorluklara ilişkin değerlendirmeleri çocuklarının ele alınan demografik özellikleri açısından karşılaştırılmışlardır. Sonuçlar Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6.

Ebeveynlerin Uzaktan Eğitim Sürecinde Çocuklarının Karşılaştığı Zorluklara İlişkin Değerlendirmelerinin Çocuklarının Ele Alınan Demografik Özellikleri Açısından Karşılaştırma Sonuçları

Zorluk maddeleri	Kız (171)		Erkek (179)		ki-kare	p	Tek Yetersizlik (234)		Çoklu Yetersizlik (116)		ki-kare	p
	n	%	n	%			n	%	n	%		
(a)	33	19,3	36	20,6	.03	.84	55	23,5	14	12,1	6,4	.01*
(b)	65	38	49	27,4	4,51	.03*	71	30,9	43	37,1	1,6	.20
(c)	50	29,2	61	34,1	.95	.33	79	33,8	32	27,6	1,4	.24
(d)	38	22,2	41	22,9	.02	.88	52	22,2	27	23,3	0,5	.82

COVID-19 Pandemisi Sürecinde Özel Eğitim İhtiyacı Olan Çocuklara Verilen Uzaktan Eğitimin Ebeveynler Tarafından Değerlendirilmesi

(Parents' Evaluation of Distance Education Given to Children with Special Education Needs During the COVID-19 Pandemic Process)

Tablo 6. Devamı

Ebeveynlerin Uzaktan Eğitim Sürecinde Çocuklarının Karşılaştığı Zorluklara İlişkin Değerlendirmelerinin Çocuklarının Ele Alınan Demografik Özellikleri Açısından Karşılaştırma Sonuçları

	Kendine ait bilgisayar yok (208)		Kendine ait bilgisayar var (142)		<i>ki-kare</i>		<i>p</i>		Bilgisayar/tableti yardımsız kullanamıyor (195)		Bilgisayar/tableti yardımsız kullanabiliyor (152)		<i>ki-kare</i>		<i>p</i>			
Zorluk maddeleri	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%		
(e)	58	33,9	53	29,6	.50	.39	71	30,3	40	34,5	.61	.43						
(f)	48	28,1	53	31,3	.43	.51	76	32,5	28	24,1	2,6	.10						
(g)	50	29,1	37	24,3	3,44	.06	57	24,4	30	25,9	0,9	.76						
(h)	50	29,1	44	27,8	.97	.32	67	28,6	27	23,3	1,1	.29						
Zorluk maddeleri	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>ki-kare</i>	<i>p</i>	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>ki-kare</i>	<i>p</i>						
(a)	42	20,2	27	19	.07	.79	37	19	30	20	.06	.81						
(b)	76	36,5	38	26,8	3,67	.06	62	31,8	49	32,7	.03	.86						
(c)	74	35,6	37	26,1	3,53	.06	67	34,4	41	27,3	1,9	.16						
(d)	50	24	29	20,4	.63	.43	53	27,2	24	16	6,1	.01*						
(e)	79	38	32	22,5	9,29	.00**	67	34,4	41	27,3	1,9	.16						
(f)	60	30,8	42	28	.31	.58	60	30,8	42	28	.31	.58						
(g)	58	27,9	29	20,4	2,51	.11	52	26,7	32	21,3	1,3	.25						
(h)	64	30,8	30	21,1	3,99	.05*	56	28,7	36	24	.96	.33						
Zorluk maddeleri	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>ki-kare</i>	<i>p</i>												
(a)	24	21,8	39	21,1	6	10,9	3,22	.20										
(b)	38	34,5	56	30,3	20	36,4	1,00	.61										
(c)	40	36,4	56	30,3	15	27,3	1,78	.41										
(d)	27	24,5	37	20	15	27,3	1,64	.44										
Zorluk maddeleri	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>ki-kare</i>	<i>p</i>												
(e)	29	26,4	62	33,5	20	36,4	2,28	.32										
(f)	33	30	55	29,7	16	29,1	.02	.99										
(g)	27	24,5	47	25,4	13	23,6	.08	.96										
(h)	32	29,1	51	27,6	11	20	1,64	.44										

Not: * = $p \leq .05$; ** = $p \leq .01$; *** = $p \leq .001$

Zorluk maddeleri: (a) Yetersiz zaman, (b) Ev ortamının müsait olmayışı, (c) Kaynak eksikliği (örn; yazıcı, tablet), (d) Net olmayan ödev talimatı, (e) Ebeveyn olarak konuyla ilgili bilgi eksikliği, (f) Ebeveyn olarak fazla vaktinin olmaması, (g) Diğer aile üyeleri tarafından dersin bölünmesi, (h) Çocukların odaklanma / ilgi eksikliği

Tablo 6'da da görüldüğü üzere, ebeveynlerin uzaktan eğitim sürecinde çocuklarının karşılaştığı zorluklara ilişkin değerlendirmeleri ilk olarak çocukların cinsiyetleri açısından karşılaştırılmıştır. Sonuçlarda sadece "ev ortamının müsait olmayışı" seçeneği, çocukların cinsiyetleri açısından dağılımı anlamlı farklılık göstermiştir [$X^2 (sd=1, n=350) = 4,506, p \leq .05$]. Seçeneğin dağılımları incelendiğinde kız çocukları ebeveynlerinin %38'si evin müsait olmamasından kaynaklı zorluk yaşadığını ifade ederken bu oran erkek çocuk ebeveynleri arasında %27,4 olarak belirlenmiştir.

Yaşanılan zorlukların çocuğun tek ya da çoklu yetersizlikten etkilenmiş olma durumu açısından farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesi için yapılan analiz sonuçları göre sadece "yetersiz zaman" seçeneğinin dağılımında istatistiksel olarak anlamlı farklılığa ulaşılmıştır [$X^2 (sd=1, n=350) = 6,407, p \leq .05$]. Seçeneğe ilişkin dağılım oranları incelendiğinde tek yetersizlik etkilenmiş çocuk ebeveynlerinin %23,5'i zamanın yetersiz olduğunu ifade ederken, çoklu yetersizlikten etkilenmiş çocuk ebeveynlerinde bu oran %12,1 olarak elde edilmiştir.

Çocukların karşılaştığı zorluklar arasında, çocuğun kendi bilgisayar/tabletine sahip olup olmaması açısından farklılık gösteren tek seçenek "ebeveynin konuyla ilgili bilgi eksikliği" seçeneği olmuştur [$X^2 (sd=1, n=350) = 9,296, p \leq .05$]. Çocuğun kendi bilgisayar/tableti olan ebeveynlerin %22,5'i kendi bilgi eksikliğinden kaynaklı zorlandıklarını ifade ederken, çocuğunun bilgisayar/tableti olmayan ebeveynlerde bu oran %38'e yükselmektedir.

COVID-19 sürecinde sunulan uzaktan eğitimde çocukların karşılaştıkları zorlukların yine çocukların bilgisayar/tableti yardimsız kullanabilme durumu açısından gerçekleştirilen analiz sonuçlarında sadece "net olmayan ödev talimatı" seçeneğinde anlamlı farklılık elde edilmiştir [$X^2 (sd=1, n=350) = 6,112, p \leq .05$]. İfade edilen zorluğa ilişkin dağılımlar incelendiğinde bilgisayar/tableti yardimsız olarak kullanabilen çocuk ebeveynlerinin %16'sı zorluk yaşadığını ifade ederken bilgisayar/tableti yardimsız kullanamayan çocuk ebeveynlerinin %27,2'si ödev talimatlarının net olmamasın dolayı zorluk yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Çocukların yetersizlikten etkilenme düzeyleri açısından anlamlı farklılık görülmemiştir.

3.3.2. Uzaktan Eğitim Sürecinde Çocuklarının Karşılaştığı Zorluklara Getirilen Öneriler Bağlamında Karşılaştırmalar

Ebeveynlerin uzaktan eğitimde sürecinde çocuklarının karşılaştığı zorluklara getirilen önerilere ilişkin değerlendirmeleri çocuklarının ele alınan demografik özellikleri açısından karşılaştırılmışlardır. Yine birden fazla seçenek işaretlenebilen maddenin analizinde her seçenek kendi içinde ayrı ayrı karşılaştırılmıştır. Sunulan önerilerin çocuklara ilişkin demografik özelliklere göre farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi için gerçekleştirilen analiz sonuçları Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7.

Ebeveynlerin Uzaktan Eğitim Sürecinde Çocuklarının Karşılaştığı Zorluklara Getirilen Önerilere İlişkin Değerlendirmelerinin Çocuklarının Ele Alınan Demografik Özellikleri Açısından Karşılaştırma Sonuçları

Zorluklar	Kız (171)		Erkek (179)		Tek Yetersizlik (234)		Çoklu Yetersizlik (116)		ki-kare	p		
	n	%	n	%	n	%	n	%				
(a)	61	35,7	70	39,1	.44	.51	91	38,9	40	83	39,9	.48
(b)	59	34,5	64	35,8	.06	.81	81	34,6	42	74	35,6	.49
(c)	85	49,7	82	45,8	.53	.47	108	46,2	59	99	47,6	.86
(d)	50	29,2	61	34,1	.95	.33	79	33,8	32	74	35,6	.37
(e)	52	30,4	59	33	.26	.61	76	32,5	35	70	33,7	.41

COVID-19 Pandemisi Sürecinde Özel Eğitim İhtiyacı Olan Çocuklara Verilen Uzaktan Eğitimin Ebeveynler Tarafından Değerlendirilmesi

(Parents' Evaluation of Distance Education Given to Children with Special Education Needs During the COVID-19 Pandemic Process)

Tablo 7. Devamı.

Ebeveynlerin Uzaktan Eğitim Sürecinde Çocuklarının Karşılaştığı Zorluklara İlişkin Değerlendirmelerinin Çocuklarının Ele Alınan Demografik Özellikleri Açısından Karşılaştırma Sonuçları

Zorluklar	Kendine ait bilgisayar yok (208)		Kendine ait bilgisayar var (142)		ki-kare		Bilgisayar/tableti yardımsız kullanamıyor (195)		Bilgisayar/tableti yardımsız kullanabiliyor (152)		ki-kare	
	n	%	n	%		p	n	%	n	%		p
(a)	83	39,9	48	33,8	1,34	.25	85	43,6	45	31,3	6,67	.010*
(b)	74	35,6	49	34,5	.04	.84	65	33,3	57	38	.81	.37
(c)	99	47,6	86	47,9	.00	.96	94	48,2	69	46,8	.165	.68
(d)	74	35,6	37	26,1	3,53	.06	67	34,4	41	26,3	1,95	.16
(e)	70	33,7	41	28,9	.89	.35	64	32,8	43	28,7	.68	.41

Zorluklar	Yetersizlikten etkilenme düzeyi Hafif (110)		Yetersizlikten etkilenme düzeyi Orta (185)		Yetersizlikten etkilenme düzeyi Ağır (55)		ki-kare		p	
	n	%	n	%	n	%		p		p
(a)	40	36,4	68	36,8	23	41,8	,541	.76		
(b)	47	42,7	56	30,3	20	36,4	4,74	.09		
(c)	53	48,2	91	49,2	23	41,8	.94	.63		
(d)	40	36,4	56	30,3	15	27,3	1,78	.41		
(e)	43	39,1	51	27,6	17	30,9	4,25	.12		

Not: * = $p \leq .05$; ** = $p \leq .01$; *** = $p \leq .001$

Zorluk maddeleri: (a) Esnek çalışma saatleri, (b) Finansal destek, (c) Evde eğitim için daha uygun destek, (d) Daha fazla ev-okul iletişimi, (e) Yüz yüze eğitime geçildikten sonra telafi derslerinin yapılması

Tablo 7'de sunulan karşılaştırma sonuçları incelendiğinde ebeveynlerin uzaktan eğitimin daha yararlı olması için sundukları önerilerinin çocuklarının; cinsiyeti, etkilendikleri yetersizlik sayısı, kendine ait bilgisayar/tabletinin olup olmaması ve yetersizlikten etkilenme düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermedikleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

İstatistiksel olarak anlamlı farklılığa sadece çocuğun bilgisayar/tableti yardımsız olarak kullanıp kullanamamasına göre ve sadece bir seçenekte ulaşılmıştır. "Esnek çalışma saatleri" önerisinde bilgisayar/tableti yardımcı ve yardımsız kullanabilen çocukların ebeveynleri arasında anlamlı farklılık elde edilmiştir [$X^2 (sd=1, n=350) = 6,668, p \leq .05$]. Anlamlı farklılığa ilişkin seçenek dağılımları incelendiğinde çocuğu yardımsız olarak bilgisayar/tablet kullanabilen ebeveynlerin %31,3'ü esnek çalışma saatlerinin daha yararlı olacağını bildirmiştir. Bu oran çocuğu yardımsız olarak bilgisayar/tablet kullanamayan çocuk ebeveynlerinde %43,6'ya yükselmektedir. Farklı bir ifade ile uzaktan eğitim hizmetlerinin daha yararlı olması için bilgisayar/tablet kullanımında yardıma ihtiyaç duyan çocukların ebeveynleri, yardımsız bilgisayar/tablet kullanabilen çocuk ebeveynlerine kıyasla esnek çalışma saatleri önerisine daha fazla ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışmanın amacı COVID-19 pandemisi sürecinde özel eğitim ihtiyacı olan çocuklara verilen uzaktan eğitimin ebeveynler tarafından değerlendirilmesidir. Araştırmada kapsamında ÖEİ olan çocuğu olan ebeveynlerin COVID-19 pandemisi sürecine yönelik değerlendirmeleri ile Pandemi sürecinde uzaktan özel eğitime yönelik değerlendirmeleri incelenmiştir. Ayrıca ebeveynlerin değerlendirmelerine göre COVID-19 pandemisi sürecinde sağlanan uzaktan eğitimin verimli olup olmadığı, verimliliğe ilişkin bu değerlendirmelerinin çocuklarının demografik özellikleri açısından farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Ele alınan demografik özellikleri ise; cinsiyet, yetersizlikten etkilenme düzeyi (hafif- orta-ağır ve çok ağır), yetersizlik sayısı (tek ve çoklu yetersizlik), kendine ait bilgisayar/tablet olup olmama durumu ve bilgisayar/tableti yarımsız kullanabilme becerisi şeklindedir.

Araştırmanın ilk bulgusu katılımcıların tamamına yakınının COVID-19 ile ilgili; bulaşma yollarını, belirtilerini ve korunma yollarını %90 ve üzeri oranda bildiklerine ilişkindir. Ayrıca COVID-19 pandemi sürecine ilişkin dikkat edilen tedbirler incelendiğinde benzer şekilde katılımcıların çok büyük bir kısmının; ellerin sık sık yıkanması, maske kullanımı ve sosyal mesafeyi koruma gibi davranışları uyguladıklarını ifade etmişlerdir. Genel olarak çok yüksek oranda COVID-19 sürecine ilişkin farkındalığa sahip olan ve gerekli tedbirlere özen göstermeye çalışan katılımcı ebeveynler süreç içerisinde çok az kişiyle görüştiklerini ve sosyal izolasyona dikkat ettiklerini belirtmişlerdir. Yapılan araştırmaya benzer olarak başka çalışmanın bulgularında da ebeveynler COVID-19 pandemisine ilişkin uyarıları dikkate alarak kurallara uyduklarını ifade etmişlerdir (Özyürek, ve Çetinkaya, 2021). Kwok ve arkadaşlarının (2020) Hong Kong'da 1715 katılımcı ile gerçekleştirdikleri araştırmanın sonuçlarına göre insanların COVID-19 pandemi sürecinin getirdiği yüksek risk karşısında kişisel hijyen, seyahatten kaçınma ve sosyal mesafe önlemlerini benimsediği sonucuna ulaşılmıştır. Geniş çapta benimsenen bireysel ihtiyati tedbirler, hükümet önlemleriyle birleştiğinde, toplumsal bilinçlenmenin artmasına katkı sağlamıştır. COVID-19 pandemisinden korunmak için önerilen önleyici tedbirler sosyal medya, televizyon gibi etkili iletişim kanalları kullanılarak ebeveynlere duyurulmuştur. Bu bilgiler ışığında COVID-19 pandemi sürecinde topluma doğru, anlaşılır, kolay erişilebilir bilgiler aktarıldığı sonucuna ulaşılabılır.

Ebeveynlerin COVID-19 pandemi sürecinde yürütülen uzaktan özel eğitim hizmetlerine ilişkin görüşlerine yönelik cevaplarında ise; pandemi sürecinde yüz yüze eğitim dönemine kıyasla çocuklarının eğitimine daha fazla destek verdiklerini ifade etmişlerdir. Bu durum ebeveyn ve çocuk etkileşimine yansımıştır. Böylece ebeveynlerin büyük bir çoğunluğu eskiye kıyasla çocukları ile daha fazla vakit geçirdiklerini bildirmişlerdir. COVID-19 pandemi sürecinde hem çocukla geçirilen vakitte hem de çocukların derslerine olan destekte ciddi oranda bir artış görülmesine rağmen aile üyelerinin pandemi sürecinde yaşananlardan dolayı aile içi ilişkilerde bir olumsuz etki yaşadıkları görülmektedir. Ebeveynlerin öğretmen rolü üstlenmelerinin (Özata ve Karip, 2017) ve anne-babalık rollerinin değişmesinin ebeveynlerin psikolojileri üzerinde olumsuz etkilere neden olduğu ifade edilmektedir Başaran ve Aksoy, 2020; Koskela vd., 2020). Çocukların öğrenme düzeyleri, uzaktan eğitimin ekonomik yük getirileri, bakım için ayrılan süredeki artış, uygun ortam koşullarının oluşturulamaması gibi seçenekler genellikle katılımcıların üçte bir ile dörtte birinde yaşanan endişeler olarak ortaya çıkmaktadır. Greenway ve Eaton-Thomas (2020) tarafından yürütülen araştırmada Birleşik Krallık'tan özel gereksinimli çocuğa sahip 248 ebeveyn, aldıkları destekler ve uzaktan eğitimle ilgili düşünceleri hakkında 49 soruluk bir anket cevaplamışlardır. Araştırmanın sonuçlarına göre ebeveynler, COVID-19 pandemi sürecinin diğer aile üyeleriyle ilişkileri üzerindeki olumsuz etkilerden bahsetmiştir. Bu sonuç mevcut araştırmanın bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Özyürek ve Çetinkaya (2021)'in gerçekleştirdikleri çalışmada, COVID-19 pandemi sürecinin aile yaşantısı ve ebeveyn-çocuk etkileşimlerine etkisini incelemek amaçlanmıştır. Çevrimiçi olarak kendilerine ulaşılabilen 164 ebeveyn den oluşan katılımcıların görüşleri anket formuyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda, COVID-19 pandemi sürecinin aile içi ilişkilere hem olumlu hem de olumsuz etkileri olduğu ifade edilmiştir. Ailelerin çocuklarına ve kendilerine daha çok vakit ayırdıkları, endişelerini çocuklarına yansıtmamaya çalıştıkları belirlenmiştir. Çocukların ise evde, aile bireyleriyle olmaktan memnun oldukları, uyum problemi yaşasalar da uzaktan eğitime katıldıkları belirlenmiştir. Ebeveynler hastalık ve

ölüm gibi duyguları yaşadıkları ve okulun yaşamlarındaki önemini daha iyi anladıklarını ifade etmişlerdir. Neece ve arkadaşlarının (2020) yaptığı araştırmada COVID-19 sürecinin dilsel ve sosyoekonomik açıdan etkilerini incelemek üzere Kaliforniya ve Oregon'da yaşayan ÖEİ olan çocuğa sahip 77 tane ebeveynin görüşlerini incelemiştir. Ebeveynler, COVID-19 pandemisinin etkisi, çocuklarına yönelik verilen hizmetler, sürecin olumlu veya olumsuz yönleri, süreçle başa çıkma ve COVID-19 pandemisinin uzun vadeli etkileri hakkındaki görüşlerine yönelik beş görüşme sorusuna yanıt vermiştir. Araştırma sonuçlarına göre birçok ebeveyn, COVID-19 pandemi sürecinin çocukları ile daha fazla zaman geçirmek ve aile ilişkilerini geliştirmek gibi beklenmedik olumlu yönleri olduğunu ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan ebeveynlerin neredeyse hepsi, evde rutinler oluşturmak, çocuklarının gelişimini desteklemek için aktiviteler yapmak gibi olumlu başa çıkma stratejileri kullandıklarını ifade etmişlerdir. Bu sonuç ise COVID-19 pandemi sürecinin aile ilişkileri üzerinde farklı etkileri olduğunu göstermektedir. COVID-19 pandemi sürecinin ebeveynler üzerindeki olumsuz etkisinin sebebi olarak ailelerin gerekli desteklere ulaşamaması, uzaktan eğitime hazırlık sürecinin yeterince yapılamaması, iş ve aile yaşamını dengelemede yaşanan zorluklar gibi sebepler gösterilebilir.

Ebeveynler uzaktan eğitim ile sunulan özel eğitim hizmetlerinin yüz yüze eğitimde olduğu gibi düzenli olduğunu ifade etmişlerdir. Ebeveynler pandemi sürecinde çocukları ile ilgili sorunlarda öğretmene ulaşabildiğini, öğretmenlerin COVID-19 pandemi süreci hakkında bilgi paylaşımında bulduklarını ifade etmişlerdir. Çocuklar düzenli olarak öğretmenler tarafından değerlendirilip izlense dahi uzaktan eğitimin getirdiği dezavantajlardan kaynaklı olarak çocuklarda gerileme yaşandığı ebeveynler tarafından bildirilmektedir. Katılımcıların yaklaşık üçte ikisi uzaktan eğitimin yüz yüze eğitime kıyasla daha az verimli olduğunu belirtmişlerdir. Alanyazına bakıldığında ise bu durumla ilgili farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Yapılan bir çalışmadaki ilkökul öğrencileri COVID-19 pandemi sürecinde uygulanan uzaktan eğitim faaliyetlerinde herhangi bir sorunla karşılaşmadıklarını ifade etmişlerdir (Yurtbakan ve Akyıldız, 2020). COVID-19 pandemi sürecinde uzaktan eğitim yoluyla eğitimlerine devam etmek durumunda kalan orta ve ağır düzey OSB'li ergen öğrencilerin ebeveynlerinin görüşlerinin araştırıldığı başka bir çalışmada ise ebeveynler, verilen derslerin telafi edilmesi zaman ve mekâna göre yeniden ayarlanarak ödevlerle desteklenmesi konusunda uzaktan eğitimin çocuklarına fayda sağladığını belirtmişlerdir (Çetin ve Ercan, 2021). Ancak farklı zaman ve alanlarda yapılan çeşitli araştırma sonuçlarına göre ise ebeveynlerin, uzaktan eğitimin maliyetinin yüksek olması, öğrencilerin kullandığı internetin bağlantısının kesilmesi gibi sorunlar yaşanması, okullardan düşük düzeyde destek gelmesi ve uzaktan eğitimin hem çocuklar hem de ebeveynler üzerindeki genel olumsuz etkileri olması nedeniyle uzaktan eğitimin verimli olmadığını ifade etmektedirler (Bolliger ve Wasilik, 2009; İşman, 2011; Özyürek; Begde, Yavuz ve Özkan, 2016; Sarı ve Nayır, 2020). Bu sonuçlar uzaktan eğitimin, derslerin telafisinin yapılmasına olanak sağlaması, eğitim saatlerinin esnek olması gibi avantajlarının olmasına rağmen; teknolojik alt yapı eksikliği, çocukların kendilerine ait bilgisayar/tabletinin olmaması, ebeveynlerin teknolojik aletleri kullanmadaki yetersizliği sebebiyle verimli olmadığını göstermektedir.

COVID-19 pandemisi sürecinde sağlanan uzaktan eğitim hizmetlerine bilgisayar/tablet kullanarak erişen çocuklar çoğunlukla ebeveyn denetiminde katılmışlardır. Ulaşılan bulgular çerçevesinde uzaktan eğitim esnasında ebeveynlerin çocukları denetim sıklıkları ele alınacak olursa en yüksek cevap seçeneğinin çoğunlukla ya da her zaman seçeneği olduğu görülmektedir. Ebeveynlerin eğitimin verimliliğine ilişkin belirttikleri görüşlere göre çocuklarının cinsiyetleri, yetersizlikten etkilenme düzeyleri ve etkilenilen yetersizlik sayısı açısından bir farklılık bulunamamıştır. Çocuğun kendine ait bilgisayar/tableti olmayan ebeveynlerin büyük bir çoğunluğu uzaktan eğitimi verimli bulmadıklarını ifade etmişlerdir. Bilgisayar/tableti yardımsız kullanamayan çocuk ebeveynleri, sunulan uzaktan eğitim hizmetlerinin yüz yüze eğitim kadar verimli olmadığını ifade etmişlerdir. Farklı bir ifade ile hem çocuğun kendisine ait bilgisayar/tabletinin olması hem de bilgisayar/tableti yardımsız olarak kullanabilen çocukların ebeveynleri

sunulan uzaktan eğitim hizmetlerini daha verimli bulmuşlardır. COVID-19 pandemisi sürecinde ev ortamındaki aile yaşantılarına ilişkin görüşlerini incelemek için yapılan bir araştırmada 26 ebeveynin görüşleri alınmıştır. Benzer şekilde bu araştırmanın sonuçlarında da ebeveynler her çocuğun bilgisayar/tablet gibi eğitim amaçlı kullanılacak materyallere ve bunları kullanma konusunda yeterli düzeyde bilgiye sahip olmamalarının süreci zorlaştıran durumlardan olduğunu belirtmişlerdir (Başaran ve Aksoy, 2020). Yıldız ve Akar Vural (2020) yaptığı araştırmada ise COVID-19 pandemi sürecinde internet erişimi olmayan, teknolojik aletleri (bilgisayar, dizüstü, televizyon gibi) bulunmayan, dar gelirli hane çocuklarının uzaktan eğitimden yeterince faydalanamadıkları sonucunu ortaya koymuşlardır. Bu bulgular doğrultusunda çocukların uzaktan eğitim sürecinde kendisine ait bilgisayarı/tableti olmamasının süreci daha verimsiz hale getirdiği sonucuna ulaşılabilir. Kendisine ait bilgisayar/tableti olsa dahi yardımsız olarak kullanamayan çocuklar için de uzaktan eğitimden alınan verimin azaldığı görülmüştür.

COVID-19 pandemi sürecinde uzaktan eğitim aracılığı ile verilen ödev sayısına ilişkin değerlendirmede ise ödev verilen neredeyse tüm çocukların ödevlerini tamamlarken zorlandıkları sonucuna ulaşılmaktadır. Uzaktan eğitim sırasında yürütülen benzer çalışmalarda da aynı bulgulara rastlanılmaktadır. Avustralya’da COVID-19 pandemi sürecinin ÖEİ olan çocuklar, gençler ve aileleri üzerindeki etkisini tespit etmek, karşılanmayan kaynak ve bilgi ihtiyaçlarını belirlemek için yaklaşık 700 kişinin anket üzerinden katılımıyla gerçekleştirilen bir araştırma yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre ebeveynler çok fazla etkinlik/ödev gönderildiğini, uzaktan eğitimde gönderilen çalışmaların çocukların düzeyine uygun olmadığını ve çocuk için bireyselleştirilmediğini ifade etmişlerdir (Dickinson ve Yates, 2020). Alanyazında yapılan başka bir araştırma da ise ebeveynler öğretmenin göndermiş olduğu ödevleri çocuğunun yapmaya çalıştığını ancak çocuğa yardımcı olacak bir kişi ya da kaynak olmamasından dolayı çoğu zaman yapmadığını ifade etmişlerdir. Bazı ebeveynler ise bu süreç içerisinde çocuğun tamamen ödevlerden koptuğunu ebeveyn olarak kendilerinin de artık ödevleri takip edemediğini ifade etmişlerdir (Kuş, Mert ve Boyraz, 2021)

COVID-19 pandemi sürecinde çocuğun okulunun herhangi bir çevrimiçi öğretim etkinliği sağlayıp sağlamadığı sorulmuş ve ebeveynlerin büyük bir kısmı okulların öğretim etkinliği sağladığını ifade etmişlerdir. Sağlanan çevrimiçi öğretim etkinliklerinin süresi ve sıklığı ebeveynlerin çoğunu memnun etmiş olsa da sunulan öğretim etkinliğinin içeriği yüksek bir oranda ebeveynlerin memnuniyetini karşılamamıştır. Alanyazında bu görüşleri destekler nitelikte bazı araştırmalarda hazırlanan uzaktan eğitim ders içerikleri öğrencilerin hazır bulunuşluk seviyelerine uygun olmadığı için yetersiz olarak değerlendirilmiştir (Şenol ve Yaşar, 2020). Yine bu sonuçlara benzer olarak başka bir araştırmada ise EBA ve EBA TV içeriklerinin ÖEİ olan çocukların eğitim ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz olduğu, hazırlanan videoların bireysel farklılıklara hizmet etmede yetersiz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır (Mengi ve Alpdoğan, 2020). Üresin ve arkadaşlarının (2021) yaptığı araştırma sonucuna göre ise ebeveynlerin online içeriklerle ilgili olumlu görüşlerinin olduğu kadar online içeriklerin çocuklarının gelişim seviyelerine uygun olmadığı yönünde olumsuz görüşleri olanlar da mevcuttur. Ebeveynlerin çoğu okullarından eğitim kaynakları almalarına rağmen, birçok ebeveyn kaynakların rehberliği ve uygunluğundan memnun olmadıklarını dile getirmişlerdir (Greenway ve Eaton-Thomas, 2020). Bu sonuçlara göre COVID-19 pandemisinde uzaktan eğitim sürecinde ebeveynler gerekli desteklere ulaşabilseler bile ulaştıkları içeriğin sıklığı, kapsamı ve içeriği konusuna dair olumsuz görüşlerini ifade etmişlerdir.

Ebeveynler COVID-19 pandemisi öncesinde deneyimlemedikleri uzaktan eğitimle aldıkları özel eğitim hizmetleri ile ilgili birtakım endişeler yaşamışlardır. Olası endişelerin neler olabileceği ebeveynlere sorulmuştur. Ebeveynlerin en çok tercih ettiği seçenek “Çocuğumun ders dışında da bilgisayar/tablet kullanırken geçirdiği süre arttı.” ifadesi olmuştur. Alanyazında yer alan çalışmalarda COVID-19 pandemi sürecinde çocukların teknolojik alet kullanımında artış olduğu saptanmıştır (Özyürek & Çetinkaya, 2021; Yersel vd. 2021). Araştırmalar teknolojik aletlerin aşırı kullanımı ve öğrencilerdeki olumsuz sonuçlarına vurgu yapmaktadır (Erol, Kıbrıslı, Ersundu ve Ersundu, 2020; Lau ve Lee, 2020; Misirli ve Ergulec, 2021). Çin’deki bazı ebeveynler, uzaktan eğitimin ÖEİ olan çocuklar için bu sorunu daha da ileri taşıyacağını ifade etmişlerdir (Zheng, Yang, Zhou, Li, Liu, ve Zhao, 2021). TV gibi uzaktan eğitim yayınlarının bilhassa

akademik anlamda başarı seviyesi düşük, öz düzenleme becerileri yeterli seviyede gelişmemiş olan çocukların öğrenmesinde dikkate değer ölçüde yetersiz kalması olasıdır (Kavuk ve Demirtaş, 2021).

Katılımcı ebeveynlerin COVID-19 pandemi sürecinde uzaktan eğitim ile sunulan eğitimin yüz yüze eğitimde olduğu gibi düzenli olup olmadığına ilişkin görüşleri; çocuklarının cinsiyeti, yetersizlikten etkilenme düzeyleri, kendisine ait bilgisayar/tabletinin olup olmaması ve bilgisayar/tableti yarımsız kullanıp kullanamaması açısından değerlendirildiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Ancak ebeveynlerin sunulan eğitimin düzenli olup olmadığına ilişkin ifade ettikleri görüşleri çocuklarının tek ya da çoklu yetersizlikten etkilenmiş olmalarına göre çoklu yetersizlikten etkilenmiş olan çocukların ebeveynleri sunulan eğitimi daha az düzenli bulmuştur. Dickinson ve Yates (2020, s. 2) tarafından yapılan araştırmada uzaktan eğitimle ilgili olarak ebeveynlerin eğitim konusundaki belirsizliklere dikkat çektiği ve çocuklarının kaydettiği ilerlemenin yitirileceğine dair endişelendikleri paylaşılmıştır. Bu bulgulara göre COVID-19 pandemi sürecinde ÖEİ olan çocuğa sahip ebeveynlerin, çocuklarının sahip olduğu yetersizlik sayısı birden fazla olduğunda bakımı için ayrılan süre artacağı için uzaktan eğitime ayıracakları süre azalmış olabilir. Bu nedenle çoklu yetersizliğe sahip çocuğa sahip ebeveynler uzaktan eğitimle ilgili daha düzensiz olduğu görüşünü belirtmiş olabilirler.

Ebeveynlere uzaktan özel eğitim hizmetleri uygulamasında çocuklarının karşılaştıkları zorlukları sorulmuş ve gelen cevaplar incelendiğinde en çok karşılaşılan zorluğun ev ortamının müsait olmayışı olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Uzaktan eğitim sürecinde karşılaşılan zorluklar içinden sadece "ev ortamının müsait olmayışı" seçeneğinde çocukların cinsiyetleri açısından incelendiğinde kız çocukları ebeveynleri evin müsait olmamasından kaynaklı zorluk yaşadığını ifade etmişlerdir. Yapılan bir araştırmada öğrencilerin yaşadığı konutlar uzaktan eğitimleri sırasında ders çalışma imkânları açısından incelendiğinde, hanede bulunan diğer bireyler ile yaşam alanlarını paylaşarak eğitimlerine devam etmek durumunda kaldıkları ve bunun bir dezavantaj olduğu görülmektedir (Pınarcıoğlu, Kanbak ve Önver, 2021). Bu bulgulara göre COVID-19 pandemi sürecinde uzaktan eğitimle ilgili olarak ÖEİ olan kız çocuğa sahip ebeveynlerin evin müsait olmamasından kaynaklı zorluk yaşamasının sebebi sosyoekonomik düzey yapısından kaynaklı kültürel bir sonuç olabilir. Ailelerin sosyoekonomik düzeyi düştükçe evde çocuk için özel bir oda ayırmak zorlaşmaktadır Bundan dolayı ebeveynler çocuklarının uzaktan eğitime katılması için uygun ortam sağlamak zorlanmış olabilirler.

Çocukların karşılaştığı zorluklar arasında, çocuğun kendi bilgisayar/tabletine sahip olup olmaması açısından "ebeveynin konuyla ilgili bilgi eksikliği" seçeneğine ilişkin çocuğun kendi bilgisayar/tableti olmayan ebeveynler kendi bilgi eksikliğinden kaynaklı zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Alanyazına bakıldığında ebeveynlerin ve çocukların bilgisayar kullanma becerilerinde yetersizliklerinin olması sorun olarak ortaya çıkmış ve ÖEİ olan çocukların eğitimini olumsuz etkilemiştir (Guernsey, Ishmael ve Prescott, 2020). Dahası odası, bilgisayarı ve bağlantısı olan çocuklar bile uzaktan eğitime erişimde teknik sorunlar yaşamışlar veya uzun süre ekran karşısında oldukları için derslere yoğunlaşamamışlardır (Kuş vd., 2021). Ayrıca ebeveynler kaynak eksikliği ve kendisinin konuyla ilgili bilgi eksikliğinden dolayı da zorluk yaşadıklarını ifade etmişlerdir (Başaran ve Aksoy, 2020). Ebeveynlerin "öğretmen olmak" için gereken yeterli bilgiye sahip olmaması ve sağlanan kaynakların yetersiz olması, destek ve rehberlik konusunda ortaya çıkan endişeler ışığında şaşırtıcı değildir (Greenway ve Eaton-Thomas, 2020). COVID-19 sürecinde sunulan uzaktan eğitimde çocukların karşılaştıkları zorlukların yine çocukların bilgisayar/tableti yarımsız kullanabilme durumu açısından gerçekleştirilen analiz sonuçlarında sadece "net olmayan ödev talimatı" seçeneğinde bilgisayar/tableti yarımsız kullanamayan çocuk ebeveynlerinin çoğunluğu ödev talimatlarının net olmamasından kaynaklı zorluk yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu bulgulara benzer olarak Greenway ve Eaton-Thomas (2020) tarafından gerçekleştirilen araştırmada ÖEİ olan çocuğa sahip ebeveynler, uzaktan eğitimde çocuklarına verilen etkinlik ve ödevleri yaptırırken zorlandıklarını,

kendilerini yetersiz hissettiklerini belirtmişlerdir. Bu bulgulara göre COVID-19 pandemisinde uzaktan eğitim sürecinde bilgisayar/tablet gibi teknolojik aletleri yarımsız kullanamayan ÖEİ olan çocuğa sahip ebeveynler ödev konusunda yardım ederken daha çok zorlanmışlardır.

Yaşanılan zorlukların çocuğun tek ya da çoklu yetersizlikten etkilenmiş olma durumu açısından farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesi için yapılan analiz sonuçları göre sadece “yetersiz zaman” seçeneği incelendiğinde tek yetersizlikten etkilenmiş çocuk ebeveynlerinin zamanın yetersiz olduğunu daha fazla ifade etmişlerdir. Andrew ve diğerlerinin (2020) yaptığı araştırmanın bulgularına göre, ebeveynlerin mesai işlerde veya evden çalıştığı gerçeği göz önüne alındığında, gün içinde uzaktan eğitim için yeterli zamanı sağlayamadıkları tespit edilmiştir. Bunun sebebi olarak tek yetersizliğe sahip çocuğu olan ebeveynler normal zamanlarda uzaktan eğitim sürecinde çok yetersizliği olan ebeveynlere göre daha fazla çocuklarıyla ilgilenme durumunda kalmış olabilirler. Uzaktan eğitime kısa sürede geçilmesi, ders saatleri ile ebeveynlerin çalışma saatlerinin çakışması ve ebeveynlerin kendilerini hazırlıksız hissetmesi gibi durumlar göz önüne alındığında ebeveynlerin gün içinde eğitime yeterli zaman sağlayamaması şaşırtıcı değildir (Greenway ve Eaton-Thomas, 2020).

Bu çalışmada son olarak uzaktan eğitimden daha fazla faydalanabilmek için ebeveynlerin sunacağı öneriler araştırılmıştır. Katılımcı ebeveynler daha uygun desteklere ihtiyaç duyduklarını ve sağlanması gerektiğini; okul-ev ilişkisinin daha fazla olması gerektiğini ve çalışmalar için daha esnek saatlerin ayarlanmasının süreçten sağlanan verimi artıracağını ifade etmişlerdir. Uzaktan eğitim hizmetlerinin daha yararlı olması için “esnek çalışma saatleri” önerisinde seçenek dağılımları incelendiğinde çocuğu yarımsız olarak bilgisayar/tablet kullanamayan ebeveynler esnek çalışma saatleri önerisine daha fazla ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Alanyazında özel eğitim öğretmenlerinin ve ÖEİ olan çocuğa sahip ebeveynlerin COVID-19 pandemi sürecinde verilen eğitime ilişkin görüşlerini incelenmek için yapılan bir çalışmada bu bulgulara benzer olarak ebeveynler, öğretmenlerin kendilerine çocuklarının eğitimlerini nasıl desteklemeleri gerektiği hakkında daha çok bilgi vermeleri, kaynak sağlamaları, gönderdikleri çalışmalarını kontrol etmeleri ve uzaktan eğitimi daha verimli hale getirmeleri gerektiği konularında görüş bildirmişlerdir (Şenol ve Can Yaşar, 2020). Demir ve Kale (2020) tarafından yürütülen bir çalışmada ise, ebeveynlerin iş yoğunluğu gibi durumlara bağlı olarak uzaktan eğitim sürecini destekleme durumlarının değişkenlik gösterdiği görülmüştür. Diğer araştırmalara benzer şekilde bu sonuçlara bakarak uzaktan eğitimin daha verimli hale gelmesi için ebeveynler ev-okul ilişkisinin artması gerektiğini ifade etmişlerdir. Diğer araştırma sonuçlarından farklı olarak yarımsız bilgisayar/ tablet kullanamayan çocuk ebeveynleri esnek çalışma saatleri önerisine daha fazla ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir. Bu bulgular doğrultusunda olarak uzaktan eğitim sırasında tek başına teknolojik alet kullanamayan ÖEİ olan çocukların ebeveynlerinin eğitim için daha fazla vakit harcaması gerektiği sonucuna ulaşılabilir. Bu bulguların uzaktan eğitim sürecinin ÖEİ olan çocuğa sahip ebeveynleriyle ilgili yapılacak gelecek çalışmalarda yol gösterici olabileceği düşünülmektedir.

Araştırma yukarıda bahsedilen sınırlılıklara rağmen, COVID-19 sürecinde sürdürülen ÖEİ olan ebeveynlerin uzaktan eğitimle ilgili görüşlerini detaylı bir anketle inceleyen ilk çalışma olması açısından önemli görülmektedir. Çalışmadan elde edilen sonuçlar ve alana kazandırılan çalışma için geliştirilen COVID-19 UESÖEG anketi ile gelecekteki çalışmalara katkı sunabileceği düşünülmektedir. Ayrıca araştırma sonuçları, uzaktan özel eğitim hizmetlerinin verimli olmadığı, kendisine ait bilgisayar/tableti olmayan ve tek başına bilgisayar/tablet kullanmayan ÖEİ olan çocuğa sahip ebeveynlerin görüşlerine dikkat çekmesi açısından önem taşımaktadır.

Alana önemli katkılar getireceği düşünülmesine rağmen araştırmanın sınırlılıkları da mevcuttur. Araştırma için anket çalışmasına katılan 7 farklı ilden 350 ebeveyne ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan ebeveynlerin ÖEİ olan çocukları 7-12 yaş aralığındadır. Anket online yapıldığı için dijital okuryazarlığı olan ebeveynler katılabilmişlerdir. Anket sorularına ebeveynlerin içtenlikle cevap verdiği varsayılmaktadır.

COVID-19 Pandemisi Sürecinde Özel Eğitim İhtiyacı Olan Çocuklara Verilen Uzaktan Eğitimin Ebeveynler Tarafından Değerlendirilmesi

(Parents' Evaluation of Distance Education Given to Children with Special Education Needs During the COVID-19 Pandemic Process)

Araştırma yukarıda bahsedilen sınırlılıklara rağmen, COVID-19 pandemi sürecinde sürdürülen ÖEİ olan çocuğa sahip ebeveynlerin uzaktan eğitimle ilgili görüşlerini detaylı bir anketle inceleyen tek çalışma olması açısından önemli görülmektedir. Çalışmadan elde edilen sonuçlar ve alana kazandırılan çalışma için geliştirilen COVID-19 UESÖEG anketi ile gelecekteki çalışmalara katkı sunabileceği düşünülmektedir. Ayrıca araştırma sonuçlarının, uzaktan özel eğitim hizmetlerinin nasıl daha verimli hale getirilebileceğine ilişkin ÖEİ olan çocuğa sahip ebeveynlerin değerlendirmelerine dikkat çekmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Sonuç olarak bu çalışmada COVID-19 pandemi sürecinde ÖEİ olan çocuğu olan ebeveynlerin yarısı çocuğu bilgisayarı/tableti yardımsız kullanabiliyorsa uzaktan eğitimi yüz yüze eğitim kadar verimli, yarısından fazlası düzenli olarak değerlendirmişlerdir. Ebeveynlerin yarısına yakını bu süreçte bilgi eksiliği yaşamışlar ve yine yarısına yakını esnek çalışma saatlerinin daha yararlı olacağını bildirmişlerdir. Dolayısıyla ÖEİ olan çocuklara sağlanacak uzaktan eğitimin zenginleştirilmesi, düzenli olarak sunulması, materyal ve bilgi desteğinin düzenli olarak verilmesi, ebeveynlere evde çocuklarıyla geçirdikleri vaktin daha verimli olması için aile eğitimlerinin düzenlenmesi, ileride oluşabilecek salgın gibi durumlar için stratejik planlamaların yapılması ve ülke genelinde internet alt yapısının ve erişim için çalışmaların artırılması önerilmektedir.

Kaynakça/ Reference

- Akbayrak, K., Vural, G., & Murat, A. (2021). Özel eğitim öğretmenlerinin koronavirüs pandemisi döneminde uzaktan eğitime ilişkin deneyim ve görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), 471-499. doi: 10.17679/inuefd.863029
- Alexander, R., Ravi, A., Barclay, H., Sawhney, I., Chester, V., Malcolm, V., ... & Langdon, P. E. (2020). Guidance for the treatment and management of COVID-19 among people with intellectual disabilities. *Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities*, 17(3), 256-269. doi: 10.1111/jppi.12352
- Andrew, A., Cattan, S., Costa-Dias, M., Farquharson, C., Kraftman, L., Krutikova, S., . . . Sevilla, A. (2020). Learning during the lockdown: real-time data on children's experiences during home learning. *Fiscal Studies*, 43(4), 325-340. <https://doi.org/10.1111/1475-5890.12312>
- Arı, Y., İşcen Karasu, F., & Kahraman H. (2022). Özel eğitim okul müdürleri COVID-19 salgınında uzaktan eğitim sürecini nasıl yönettiler?. *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 157-172.
- Arıcı Doğan, D., & Görgü, E. (2022). Otizm spektrum bozukluğu olan çocukların annelerinin COVID-19 pandemi sürecinde özel eğitime ara vermeye yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Journal of Qualitative Research in Education*, 30. doi: 10.14689/enad.30.5
- Avcı Doğan, G., & Ateşgöz, N. N. (2022). The status of gifted students during COVID-19 pandemic process. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 24(1), 37-53. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.933459>
- Ayaz, E. (2021). İlkokul fen bilimleri dersinin pandemi dönemi uzaktan eğitimine ilişkin öğretmen ve ebeveyn görüşlerinin incelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(1), 298-342. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.933459>
- Banerjee, T., Khan, A., & Kesavan, P. (2021). Impact of lockdown and school closure on children in special schools: A single-centre survey. *BMJ Paediatrics Open*, 5(1). doi: 10.1136/bmjpo-2020-000981
- Başar, A. Y., & Gündüz, Y. (2022). COVID-19 pandemi sürecinde özel gereksinimli öğrencilerin uzaktan eğitim yaşantılarına ilişkin öğretmenlerin ve ailelerin görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 643-662. <https://doi.org/10.47525/ulasbid.1074457>
- Başaran, M., & Aksoy, A. (2020). Anne-babaların koronavirüs (COVID-19) salgını sürecinde aile yaşantılarına ilişkin görüşleri. *The Journal of International Social Research*, 13(71). doi: 10.17719/jisr.10589
- Battistin, T., Mercuriali, E., Zanardo, V., Gregori, D., Lorenzoni, G., Nasato, L., & Reffo, M. E. (2021). Distance support and online intervention to blind and visually impaired children during the pandemic COVID-19. *Research in Developmental Disabilities*, 103816. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2020.103816>
- Berk, S. (2021). Özel Eğitim öğretmenlerinin COVID-19 nedeniyle ara verilen eğitime yeniden başlanması hakkında görüşlerinin incelenmesi: Nitel bir araştırma. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(30), 84-124. <https://doi.org/10.19171/uefad.837662>
- Bolliger, D. U., & Wasilik, O. (2009). Factors influencing faculty satisfaction with online teaching and learning in higher education. *Distance education*, 30(1), 103-116. <https://doi.org/10.1080/01587910902845949>
- Bozkurt, A., & Sharma, R. C. (2020). Emergency remote teaching in a time of global crisis due to CoronaVirus pandemic. *Asian journal of distance education*, 15(1), <https://doi.org/10.5281/zenodo.3778083>
- Brandenburg, J. E., Fogarty, M. J., & Sieck, G. C. (2020). Why individuals with cerebral palsy are at higher risk for respiratory complications from COVID-19. *Journal of Pediatric Rehabilitation Medicine*, 13(3), 317-327. doi: 10.3233/PRM-200746
- Büyüköztürk, Ş. (2018). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Pegem Akademi
- Cavkaytar, A. (2002). *Ailelerle birlikte çalışma*. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını, No: 756.

- Ceylan, M., Afacan, K., & Görmez, M. (2022). COVID-19 döneminde zihin yetersizliği olan öğrencilerin deneyimleri hakkında ailelerin görüşleri. *Trakya Eğitim Dergisi*, 12(1), 335-350. <https://doi.org/10.24315/tred.903021>
- Colvin, M. K., Reesman, J., & Glen, T. (2022). The impact of COVID-19 related educational disruption on children and adolescents: An interim data summary and commentary on ten considerations for neuropsychological practice. *The Clinical Neuropsychologist*, 36(1), 45-71. <https://doi.org/10.1080/13854046.2021.1970230>
- Coşkun, M. (2021, 28 - 29 Mayıs). COVID-19 pandemi sürecinde yapılan uzaktan eğitime yönelik öğretmen görüşleri "özel eğitim" [Sözlü bildiri]. 2. Uluslararası Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Sempozyumu, İzmir, Türkiye.
- Çelik, R. R. (2004). *Zihin engelli çocuğu olan anne-babaların okulda anne-baba katılımına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi: (Bursa ilinde bir araştırma)* [Doktora tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Çetin, Ş. & Ercan, T. (2021). Otizme sahip ergen öğrencilerin uzaktan eğitim deneyimlerinin ebeveyn aracılığı ile incelenmesi. *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 105-121. <https://dergipark.org.tr/en/pub/anadoluakademi/issue/60142/870947>
- Çıngı, H. (1994). *Örnekleme kuramı* (2. baskı). Hacettepe Üniversitesi Basımevi.
- Demir, S., & Kale, M. (2020). Öğretmen görüşlerine göre COVID-19 küresel salgını döneminde gerçekleştirilen uzaktan eğitim sürecinin değerlendirilmesi. *Electronic Turkish Studies*, 15(8), 3445-3470. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44492>
- Dickinson, H., & Yates, S. (2020). More than isolated: The experience of children and young people with disability and their families during the COVID-19 pandemic. *Children and Young People with Disability Australia*. <https://apo.org.au/node/305856>
- Elçi D., & Nuri, C. (2022). Özel eğitim öğretmenlerinin COVID-19 sürecinde özel gereksinimli bireylerin eğitimine yönelik yaşadıkları problemler (KKTC örneği). *International Journal Of Su-Ay Development Association (Ijosda)*, 1(2), 70-95.
- Erdem, R., Ünay, E. & Çakıroğlu, O. (2021). COVID-19 sürecinde özel eğitimde uzaktan eğitime yönelik ebeveynlerin görüşleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (52), 465-479. doi: 10.53444/deubefd.929329
- Ergezen, A. (2022). *Özel gereksinimli bireylerin eğitiminde uzaktan eğitim uygulamalarının özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerine göre incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Fraenkel, J. R., & Wallen, N. E. (2006). *How to design and evaluate research in education* (6th Ed.). McGraw-Hill.
- Glesne, C. (2015). *Becoming qualitative researchers: An introduction*. Pearson Education.
- Görgöz, P. S., & Aktan, O. (2023). Özel yetenekli öğrencilerde COVID-19 korkusu ve yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 111-126. <https://doi.org/10.21666/muefd.1146831>
- Görgülü Arı, A., & Arslan, K. (2020). COVID-19 perception in middle school student's mind. *Electronic Turkish Studies*, 15(6), 503-524. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44425>
- Görgün, B. & Balıkcı, Ö. (2021). COVID-19 salgınında özel öğrenme güçlüğü olan bireylere, ailelerine ve öğretmenlerine sunulan destekler. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22 (2), 988-1014. doi: 10.17679/inuefd.929520
- Greenway, C. W., & Eaton-Thomas, K. (2020). Parent experiences of home-schooling children with special educational needs or disabilities during the coronavirus pandemic. *British Journal of Special Education*, 47(4), 510-535.
- Gülyüz, G. S. (2021). *COVID-19 salgını döneminde özel eğitimli bireyler ile ailelerinin yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

- Gülmez, S. B. (2020, September). *The impact of COVID-19 pandemic on diplomacy*. 5th International EMI Entrepreneurship & Social Sciences Congress (pp. 367-378).
- Günlü, Y., & Çakmak, S. (2021). Özel gereksinimli çocukları olan babalarının COVID-19 sürecinde online eğitimlere ilişkin görüşleri. *Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 148-162. doi: 10.38122/ased.52.3
- Guernsey, L., Ishmael, K., & Prescott, S. (2020). Online learning in the wake of COVID-19 tips and resources for PreK-12 with equity in mind. *Journal of Pediatric Nursing*, 53, 82-90. <https://doi.org/10.1016/j.pedn.2020.04.013>
- Güvercin, D., Kesici, A., & Akbaşlı, S. (2022). Distance education experiences of teacher-parents during the COVID-19. *Athens Journal of Education*, 9(4). doi: 10.30958/aje.9-4-4
- Erden, N. & Nuri, C. (2023). COVID-19 pandemi sürecinde özel eğitim ve rehabilitasyon merkezine devam eden özel gereksinimli çocukların ailelerinin beklentisi. *Turkish Special Education Journal International*, 5(1), 59-92.
- Fison, S. (2020, May 15). Distance learning report announced. %75 of students think distance learning is fun. İhlas Haber Ajansı. Retrieved from <https://www.ihha.com.tr/haber-uzaktan-egitim-raporu-aciklandi-ogrencilerinuyuzde-75i-uzaktan-egitimi-eglencler-buluyor-845301>
- Hill, F. (2020). The pandemic is a crisis for students with special needs. *The Atlantic*, 18.
- İşman, A. (2011). *Uzaktan eğitim*. Pegem Akademi Yayıncılık
- Jeste, S., Hyde, C., Distefano, C., Halladay, A., Ray, S., Porath, M., ... & Thurm, A. (2020). Changes in access to educational and healthcare services for individuals with intellectual and developmental disabilities during COVID-19 restrictions. *Journal of Intellectual Disability Research*, 64(11), 825-833. <https://doi.org/10.1111/jir.12776>
- Kaçar, H., Yel, M., Uz, V., Acar, G., & Tutumlu, N. (2022). Özel öğrenme güçlüğü yaşayan bireylerin COVID-19 salgınında uzaktan eğitim sürecindeki durumlarının sınıf öğretmenlerinin gözlem ve deneyimlerine göre incelenmesi. *The Journal of International Educational Sciences*, 9(30), 245-298. 10.29228/INESJOURNAL.57402
- Karahan, S., Demiröz, K., Yıldırım Parlak, Ş. & Özyayın, L. (2022). COVID-19 sürecinde özel gereksinimli öğrenciler ile çalışan meslek elemanlarının gereksinimleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 12(2), 402-412. doi: 10.5961/higheredusci.1085688
- Kavuk, E., & Demirtaş, H. (2021). COVID-19 pandemisi sürecinde öğretmenlerin uzaktan eğitimde yaşadığı zorluklar. *E-Uluslararası Pedagoji Dergisi*, 1(1), 55-73. <https://trdoi.org/10.27579808/e-ijpa.20>
- Kırık, A. M., & Özkoçak, V. (2020). Yeni dünya düzeni bağlamında sosyal medya ve yeni koronavirüs (COVID-19) pandemisi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(45), 133-154. <https://doi.org/10.31455/asya.740420>
- Kwok, K. O., Li, K. K., Chan, H. H. H., Yi, Y. Y., Tang, A., Wei, W. I., & Wong, S. Y. S. (2020). Community responses during early phase of COVID-19 epidemic, Hong Kong. *Emerging infectious diseases*, 26(7), 1575. doi: 10.3201/eid2607.200500
- Koçbeker, B. N. & Seçil Karamuklu, E. (2022). COVID-19 salgını sürecinde özel gereksinimli çocuğu olan annelerin yaşadıkları güçlüklerin ve duygu durumlarının incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 51(233), 419-442. doi: 10.37669/milliegitim.787866
- Koskela, T., Pihlainen, K., Piispa-Hakala, S., Vornanen, R., & Hämäläinen, J. (2020). Parents' views on family resiliency in sustainable remote schooling during the COVID-19 outbreak in Finland. *Sustainability*, 12(21), 8844. <https://doi.org/10.3390/su12218844>
- Kundakçı, Y. E., Gül, İ., Yeşiltaş, A. & Kundakçı, R. (2022). COVID-19 pandemisinde özel gereksinimli çocuklar ve annelerinin deneyimleri: Nitel bir araştırma. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 22(54), 63-86. doi: 10.21560/spcd.vi.890240
- Kus, Z., Mert, H., & Boyraz, F. (2021). COVID-19 Salgını süresince eğitimde fırsat eşit (siz) liği: Kırsal kesimdeki öğretmen ve ebeveyn görüşleri. *Education Technology Theory & Practice*, 11(2), 470-493. doi: 10.17943/etku.913684

- Küçük, E. T., & Taşkın, P. (2023). Özel eğitimde ailelerin eğitim sürecine katılımına ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri. *Trakya Eğitim Dergisi*, 13(2), 1471-1490. <https://doi.org/10.24315/tred.1167114>
- Lau, E. Y. H., & Lee, K. (2021). Parents' views on young children's distance learning and screen time during COVID-19 class suspension in Hong Kong. *Early Education and Development*, 32(6), 863-880. <https://doi.org/10.1080/10409289.2020.1843925>
- Lotfi, S., Özkan, A. O. & Oğuz, N. (2021). Özel gereksinimli çocuklara sahip annelerin COVID-19 salgını süresince yaşadığı sorunlarla başa çıkma tutumlarının incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(3), 787-803. doi: 10.33417/tsh.893271
- Masonbrink, A. R., & Hurley, E. (2020). Advocating for children during the COVID-19 school closures. *Pediatrics*, 146(3). <https://doi.org/10.1542/peds.2020-1440>
- McConnell, D., & Savage, A. (2015). Stress and resilience among families caring for children with intellectual disability: Expanding the research agenda. *Current developmental disorders reports*, 2, 100-109. <https://doi.org/10.1007/s40474-015-0040-z>
- McStay, R. L., Trembath, D., & Dissanayake, C. (2014). Stress and family quality of life in parents of children with autism spectrum disorder: Parent gender and the double ABCX model. *Journal of autism and developmental disorders*, 44, 3101-3118. <https://doi.org/10.1007/s10803-014-2178-7>
- Mengi, A., & Alpdoğan, Y. (2020). COVID-19 salgını sürecinde özel eğitim öğrencilerinin uzaktan eğitim süreçlerine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 413-437. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.776226>
- Mısırlı, O., & Ergüleç, F. (2021). Emergency remote teaching during the COVID-19 pandemic: Parents experiences and perspectives. *Education and information technologies*, 26(6), 6699-6718. <https://doi.org/10.1007/s10639-021-10520-4>
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage Publication.
- Milli Eğitim Bakanlığı (Kasım, 2020). Uzaktan eğitim sürecinin detayları. <https://www.meb.gov.tr/uzaktan-egitim-surecinin-detaylari/haber/21990/tr>
- Neece, C., McIntyre, L. L., & Fenning, R. (2020). Examining the impact of COVID-19 in ethnically diverse families with young children with intellectual and developmental disabilities. *Journal of Intellectual Disability Research*, 64(10), 739-749. <https://doi.org/10.1111/jir.12769>
- Narzisi, A. (2020). Handle the autism spectrum condition during Coronavirus (COVID-19) stay at home period: Ten tips for helping parents and caregivers of young children. *Brain sciences*, 10(4), 207. <https://doi.org/10.3390/brainsci10040207>
- Nusser, L. (2021). Learning at home during COVID-19 school closures—How do German students with and without special educational needs manage?. *European Journal of Special Needs Education*, 36(1), 51-64. <https://doi.org/10.1080/08856257.2021.1872845>
- Mete Yesil, A., Sencan, B., Ömercioğlu, E., & Özmert, E. N. (2022). The impact of the COVID-19 pandemic on children with special needs: A descriptive study. *Clinical Pediatrics*, 61(2), 141-149. <https://doi.org/10.1177/00099228211050223>
- O'Connor Bones, U., Bates, J., Finlay, J., & Campbell, A. (2022). Parental involvement during COVID-19: Experiences from the special school. *European Journal of Special Needs Education*, 37(6), 936-949. <https://doi.org/10.1080/08856257.2021.1967297>
- Odabaşı, Y. (1999). Anket yöntemi. A. A. Bir (Ed.), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri içinde*. TC Anadolu Üniversitesi Yayınları, 1081.
- Odluyurt, S., & Timur, G. (2022). Otizm spektrum bozukluğu olan bireylere COVID-19 pandemi sürecinde kişisel koruyucu önlemleri öğretmede özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi [Yüksek lisans tezi]. Anadolu Üniversitesi-Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Özata, M., & Karip, S. (2017). Engelli bireylerin sağlık hizmetleri kullanımında yaşadıkları sorunlar: Konya örneği. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 20(4), 409-427. <https://dergipark.org.tr/en/pub/hacettesid/issue/39658/469531>
- Özer S., Nuri C., & Bağlama B. (2023). Özel eğitim öğretmenlerinin COVID-19 pandemisinde psikolojik iyi oluş düzeylerinin incelenmesi. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 508-521. <https://doi.org/10.47525/ulasbid.1285514>
- Özmete, E., & Pak, M. (2023). Experiences of mothers with disabled children during the COVID-19 pandemic. *Özel Eğitim Dergisi*, 24(1). <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.933981>
- Özyürek, A., Begde, Z., Yavuz, N.F. ve Özkan, İ. (2016). Uzaktan eğitim uygulamasının öğrenci bakış açısına göre değerlendirilmesi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 592-605. <https://dergipark.org.tr/en/pub/joiss/issue/30780/323661>
- Özyürek, A., & Çetinkaya, A. (2021). COVID-19 pandemi döneminde aile ve ebeveyn-çocuk ilişkilerinin incelenmesi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 96-106. <https://doi.org/10.1111/jsr.13052>
- Pınarcıoğlu, N. Ş., Kanbak, A., & Önver, M. Ş. (2021). COVID-19 pandemisi sürecinde kırsal-kentsel ve sosyo-ekonomik farklılıkların uzaktan eğitime etkisi. *MSGSÜ Sosyal Bilimler*, 1(23), 28-48. <https://dergipark.org.tr/en/pub/msgsusbd/issue/69550/1107748>
- Piştav-Akmeşe, P., & Kayhan, N. (2020). Özel eğitim öğretmenliği öğrencilerinin koronavirüs (COVID-19) salgın sürecinde uygulama derslerine ilişkin deneyimleri. *Turkish Studies* 15(8), s. 3669-3688. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies>.
- Piştav-Akmeşe, P. P., & Kayhan, N. (2021). Koronavirüs (COVID-19) salgınında özel eğitimde öğretmenlik uygulaması dersi ve öğretmen deneyimleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), 73-104. doi: 10.29299/kefad.813169
- Rose-Redwood, R., Kitchin, R., Apostolopoulou, E., Rickards, L., Blackman, T., Crampton, J., ... & Buckley, M. (2020). Geographies of the COVID-19 pandemic. *Dialogues in Human Geography*, 10(2), 97-106. <https://doi.org/10.1177/2043820620936050>
- Sani Bozkurt, S., Bozkuş Genç, G., Vuran, S., Yıldız, G., Çelik, S., Diken, İ., ... & Demiryürek, P. (2022). COVID-19 salgınında Türkiye'deki özel gereksinimi olan öğrenciler ve ailelerine yönelik uzaktan özel eğitim uygulamalarına ilişkin uzman bakış açısı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi* 23(1). <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.786118>
- Sarı, T., & Nayır, F. (2020). Challenges in distance education during the (COVID-19) pandemic period. *Qualitative Research in Education*, 9(3), 328-360. <https://doi.org/10.17583/qre.2020.5872>
- Sarol, H. , Durmuş, K. & Gürkan, R. K. (2023). Effects of the COVID-19 pandemic on participation in physical activity of individuals with autism spectrum disorder: The true-life experiences of parents. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi* , 24(2) , 235-251 . doi: 10.21565/ozelegitimdergisi.989516
- Sop, A., & Dalkılıç, Z. (2021, Mayıs). *Hafif düzeyde zihinsel yetersizliğe sahip çocukları olan ebeveynlerin COVID-19 salgını sırasında uzaktan eğitimdeki deneyimleri*. 15. Uluslararası Eğitim Yönetimi Kongresi, Türkiye.
- Sönmez, M., Yıldırım, K., & Çetinkaya, F. (2020). Yeni tip koronavirüs (Sars- CoV2) salgınına bağlı uzaktan eğitim sürecinin sınıf öğretmenlerinin görüşleriyle değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 15(6), 855, 876. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.43799>
- Supratiwi, M., Yusuf, M., & Anggarani, F. K. (2021). Mapping the challenges in distance learning for students with disabilities during COVID-19 pandemic: Survey of special education teachers. *International Journal of Pedagogy and Teacher Education*, 5(1), 11-18. <https://doi.org/10.20961/ijpte.v5i1.45970>
- Şenol, F. B. & Can Yaşar, M. (2020). COVID-19 pandemisi sürecinde öğretmen ve ebeveyn gözünden "özel eğitim". *Milli Eğitim Dergisi*, 439-458 . doi: 10.37669/milliegitim.787808

- Terzioğlu, N. K., & Yıkımsı, A. (2022). Özel eğitim öğretmenliği lisans programına devam eden öğrencilerin COVID-19 sürecindeki uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Trakya Eğitim Dergisi*, 12(2), 693-709. <https://doi.org/10.24315/tred.925629>
- Toseeb, U., Asbury, K., Code, A., Fox, L., & Deniz, E. (2020). Supporting families with children with special educational needs and disabilities during COVID-19. Short raport. <https://psyarxiv.com/tm69k?f>. doi: 10.31234/osf.io/tm69k
- Trzcińska-Król, M. (2020). Students with special educational needs in distance learning during the COVID-19 pandemic—parents' opinions. *Interdisciplinary Context of Special Pedagogy*, 29(1), 173-191. <https://doi.org/10.14746/ikps.2020.29.08>
- Turan, H., & Akkaynak, M. (2021). COVID-19 pandemisinde özel gereksinimli çocuklar ile çalışan öğretmenlerde sağlık anksiyetesinin tükenmişlik üzerindeki etkisi. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 8(2), 577-588. <https://dergipark.org.tr/en/pub/atdd/issue/63005/853156>
- Tüysüz, H., Yıldız B. B., & Balta, M. (2021). Uzaktan eğitimde özel eğitim ebeveynlerinin öğretmenlik rolleri: Nitel bir çalışma. *Social Sciences Studies Journal*, 89, 4570-4581, doi: 10.26449/sss.3551
- Ünay, E., Erdem, R., & Çakıroğlu, O. (2021). COVID-19 sürecinde özel eğitimde uzaktan eğitim uygulamaları. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(30), 158-184. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uefad>
- Ünüvar, İ., & Aktaş, H. (2022). Dünya'da ve Türkiye'de COVID-19 pandemisinin ekonomik etkileri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 25(1), 124-140. <https://doi.org/10.29249/selcuksbmyd.1017717>
- Üresin, E., İlik, Ş. Ş., Arzu, A., & Alıcıoğlu, E. (2021). Pandemi döneminde uzaktan eğitimin özel gereksinimli öğrencilerin ebeveynlerinin görüşlerine göre incelenmesi. *Milli Eğitim Özel Eğitim ve Rehberlik Dergisi*, 1(2), 121-147. <https://dergipark.org.tr/en/pub/akef/issue/68985/1092306>
- Viner, R. M., Russell, S. J., Croker, H., Packer, J., Ward, J., Stansfield, C., ... & Booy, R. (2020). School closure and management practices during coronavirus outbreaks including COVID-19: A rapid systematic review. *The Lancet Child & Adolescent Health*, 4(5), 397-404. [https://doi.org/10.1016/S2352-4642\(20\)30095-X](https://doi.org/10.1016/S2352-4642(20)30095-X)
- Yarar, F., Bayramoğlu, S. & Şenol, H. (2021). COVID-19 pandemi döneminin özel gereksinimli çocuk annelerinde anksiyete ve yaşam kalitesi üzerine etkisinin incelenmesi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 11(3), 410-416. doi: 10.33631/duzcesbed.871934
- Yersel, B. O., Akbaş, A., & Durualp, E. (2021). Pandemi Sürecinde özel gereksinimli çocukların günlük yaşam aktiviteleri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 126-145. <https://dergipark.org.tr/en/pub/asead/issue/60135/842588>
- Yıldırım, A. E. S., & Bozak, B. (2021). COVID-19 sürecinde çoklu yetersizliği olan çocukların ailelerine sunulan destekler: Bir durum çalışması. *Yaşadıkça Eğitim*, 35(1), 154-172. <https://doi.org/10.33308/26674874.2021351247>
- Yıldırım-Parlak, Ş., Karahan, S., Demiröz, K., Özyayın, L. (2022). Kovid-19 salgını sürecinde özel gereksinimli çocukları olan ebeveynlerin ihtiyaçları. *Kalem Uluslararası Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 12, 25-54. doi: 10.23863/kalem.2021.199
- Yıldız, A., & Akar Vural, R. (2020). COVID-19 pandemisi ve derinleşen eğitim eşitsizlikleri. *Türk Tabipleri Birliği COVID-19 pandemisi altıncı ay değerlendirme raporu*, 556-565. https://www.ttb.org.tr/kutuphane/COVID19-rapor_6/COVID19-rapor_6_Part64.pdf
- Yıldız, E., Yücel, H., & Yağcı, F. (2022). Özel gereksinimli çocuğu olan ailelerin COVID-19 nedeniyle karantina sürecindeki stresle başa çıkma stratejileri ile aktivite-rol dengeleri arasındaki ilişki. *Ergoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi*, 10(2), 63-72. <https://doi.org/10.30720/ered.922953>

- Yurtbakan, E., & Akyıldız, S. (2020). Sınıf öğretmenleri, ilkokul öğrencileri ve ebeveynlerin COVID-19 izolasyon döneminde uygulanan uzaktan eğitim faaliyetleri hakkındaki görüşleri. *Electronic Turkish Studies*, 15(6). <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.43780>
- Yüksel Başar, A. & Gündüz, Y. (2022). COVID-19 pandemi sürecinde özel gereksinimli öğrencilerin uzaktan eğitim yaşantılarına ilişkin öğretmenlerin ve ailelerin görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 643-662. doi: 10.47525/ulasbid.1074457
- Zheng, S. Q., Yang, L., Zhou, P. X., Li, H. B., Liu, F., & Zhao, R. S. (2021). Recommendations and guidance for providing pharmaceutical care services during COVID-19 pandemic: A China perspective. *Research in Social and Administrative Pharmacy*, 17(1), 1819-1824. <https://doi.org/10.1016/j.sapharm.2020.03.012>

EXTENDED ABSTRACT

1. INTRODUCTION

Almost four years have passed since the COVID-19 (Coronavirus) pandemic first emerged. The groups most challenged by the COVID-19 pandemic were children with special education needs (SEN) and their parents (Hill, 2020; Colvin et al., 2021; Masobrink & Hurley, 2020; Mete Yeşil et al., 2022). Studies have shown that conducting special education remotely for a long time leads to a decrease in the learning gains of children with SEN and even short-term closure periods of special education schools have been associated with academic failures (Banerjee et al., 2021; Jeste et al., 2020; Neece et al., 2020). It has been stated that distance education has not been adapted for children with visual and hearing impairments, who are among the children with SEN, and that adaptations such as audio description and sign language translation have not been made for these children. Conducting education remotely due to the COVID-19 pandemic seems to have made the education provided to children with SEN even more difficult. In this process, situations such as the closure of schools, continuing education and business life remotely, curfew restrictions, and quarantine conditions, which are called new normals, have profoundly affected the habits and routines of children with SEN. Determining the difficulties experienced more clearly and identifying the problems that the distance education process brings to private education in Turkey will contribute to improving the distance education process to be continued in the coming years. Based on this point, in this research, the distance education provided to children with SEN during the COVID-19 pandemic was examined by parents with a survey prepared within the scope of the study. This study aims to evaluate the distance education provided to children with special education needs by parents during the COVID-19 pandemic. Within the scope of the research, answers were sought to the following questions:

1. What are the evaluations of parents who have children with SEN regarding the COVID-19 pandemic process?
2. What are the evaluations of parents who have children with SEN regarding distance special education during the COVID-19 pandemic?
3. According to the evaluations of parents with SEN children, is distance education provided during the COVID-19 pandemic effective?
4. According to the evaluations of parents who have children with SEN, whether the distance education provided during the COVID-19 pandemic is effective or not;
 - a. According to their gender,
 - b. According to their level of impairment,
 - c. According to the number of disabilities they have,
 - d. Depending on whether you have your computer/tablet, too,
 - e. Does it vary depending on their ability to use the computer/tablet without assistance?

2. METHOD

Three hundred fifty parents (mothers or fathers) who had children between the ages of 7 and 12 who needed special education and volunteered to participate in the study participated in the study. The descriptive survey model, one of the quantitative research methods, was used in this research. In the study, parental evaluations were obtained using the survey method, and the "Parent Opinions on Special Education Provided with Distance Education During the COVID-19 Pandemic (COVID-19 POSEPDE) Form" developed by the researchers was used. COVID-19 POSEPDE consists of 67 questions, 34 of which are Likert and 33 of which are multiple choice. The first part of the survey aims to learn the demographic information of children with special education needs and their parents. The second part is about parents' views on the COVID-19 pandemic process. The third part measures parents' views on distance special

education during the COVID-19 pandemic. Demographic characteristics of parents and children who constituted the study participants were calculated and reported as frequency and percentage values. Chi-square was used in the comparison analyses for the research questions. In the analyses, a threshold value of 5%, i.e., $p \leq .05$, was accepted as the maximum value of the type I error probability.

3. FINDINGS, DISCUSSION AND RESULTS

The first finding of the research is that almost all participants are related to COVID-19. It means that they know the ways of transmission, symptoms, and ways of protection at a rate of 90% or more. In addition, the measures taken regarding the COVID-19 19 pandemic process are examined. Similarly, most participants stated that they practice behaviors such as washing hands frequently, using masks, and maintaining social distancing. Participating parents, who generally have a very high awareness of the COVID-19 process and try to take necessary precautions, stated that they met with very few people during the process and paid attention to social isolation. The findings obtained are supported by the findings in the literature (Kwok et al., 2020; Özyürek & Çetinkaya, 2021).

In this study, parents stated that they gave more support to their children's education during the pandemic than face-to-face education. This situation is reflected in the interaction between parent and child. Thus, the majority of parents reported that they spent more time with their children compared to before. Although there has been a significant increase in both the time spent with the child and the support for children's lessons during the COVID-19 pandemic process, it is seen that family members have experienced a negative impact on family relations due to what happened during the pandemic process. This finding coincides with the findings in the literature (Başaran & Aksoy, 2020; Greenway & Eaton-Thomas, 2020; Koskela et al., 2020; Neece et al., 2020; Özata & Karip, 2017; Özyürek & Çetinkaya, 2021).

Another research finding is that parents state that the special education services offered through distance education are as regular as in face-to-face education. This result is supported by some studies in the literature (Çetin & Ercan, 2021; Yurtbakan & Akyıldız, 2020) but does not coincide with some studies (Bolliger & Wasilik, 2009; İşman, 2011; Özyürek; Begde et al., 2016; Sarı & Nayir, 2020).

In the study, it was asked whether the child's school provided any online teaching activities during the COVID-19 pandemic, and most parents stated that the schools provided teaching activities. Although the duration and frequency of the online teaching activities provided satisfied most of the parents, the content of the teaching activity offered needed to meet the parents' satisfaction at a higher rate. In some studies in the literature that support these views, the distance education course contents prepared were evaluated as inadequate because they were not suitable for the readiness levels of the students (Greenway & Eaton-Thomas, 2020; Mengi & Alpdoğan, 2020; Şenol & Yaşar, 2020; Üresin et al., 2021).

Finally, this study investigated the suggestions parents can offer to benefit more from distance education. Participating parents stated that they needed and should be provided more appropriate support. They stated that there should be a more excellent school-home relationship and that setting more flexible hours for studies would increase the efficiency of the process. When the option distributions in the "flexible working hours" proposal are examined to make distance education services more valuable, parents whose children cannot use a computer/tablet without assistance stated that they need the flexible working hours proposal more.

ARAŞTIRMANIN ETİK İZİNİ

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması gerektiği belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi: 30/07/2021

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: 2021/08

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Yazar 1: Alanyazın taraması, veri toplama aracının geliştirilmesi, verilerin toplanması, verilerin analizi, raporlaştırma. 1. yazarın araştırmaya katkı oranı %50'dir.

Yazar 2: Araştırmanın tasarlanması, yöntemin belirlenmesi, veri toplama aracının geliştirilmesi, verilerin analizi, araştırma raporunun makale olarak hazırlanması ve danışmanlık. 2. yazarın araştırmaya katkı oranı %50'dir.

ÇATIŞMA BEYANI (CONFLICT OF INTEREST)

Araştırmada herhangi bir kişi ya da kurum ile finansal ya da kişisel yönden bağlantı yoktur. Araştırmada çıkar çatışması bulunmamaktadır.